

SLOVENSKI ČEBELAR

GLASILO ČEBELARSKE ZADRUGE ZA SLOVENIJO

5.—6. številka

V Ljubljani 1. decembra 1950

LII. letnik

Vsebina:

Ing. Jože Rihar: Fenološka opazovanja v čebelarstvu	65	Hinko Klanjšek: Doživljaji izseljenega čebelarja	88
Višnjegorski: Moje skušnje z medeno deteljo	67	Vlado Rojcek: Plemenilne postaje v letu 1949.	92
Jože Resnik: Esparzeta	69	Mali kruhek:	
Tolminec: Odnos razne perjadi do čebel	70	Napadena matica. Dobra matica. Pravica trotov. Nabiranje cvetnega prahu v jesenskem času. V morski vodi raztopljen sladkor. Tudi star čebelar strelja kozle. Se o čebeljih pikih in uživanju medu. Pošiljanje čebel na ropanje. Cvetni prah in rakasta obolenja	94
G. M.: Katera žival je koristnejša od čebel	72	Na ovitku:	
Virmašan: Brez odziva	75	Mali oglasi. Gozdne opazovalnice. Popis akacijevih pasišč. V novo leto!	
Franc Šerbela: O dodajanju matic S. R.: Voščeni pokrovi	79		
V. R.: Čebela pri nabiranju zadelovine in obnožine	80		
Pašna vrednost nekaterih medovitih rastlin	81		
Inocenc Revaj: Lov za medom	82		
Josip Pirnat: Ko cvete ajda	86		

List izhaja v dvojnih številkah. Izdaja ga Čebelarska zadruga za Slovenijo, tiska Triglavska tiskarna v Ljubljani. Glavni in odgovorni urednik: Rojcek Vlado. Souredniki: Bezljaj France, Debevec Leopold in Raič Slavko. Letna naročnina za zadržnike 60 dinarjev, za nezadržnike 80 dinarjev, posamezna dvojna številka 15 dinarjev. V inozemstvu stane list 120 dinarjev.

Prodajam

krasen čebelnjak na vozu s 40 vgrajenimi panji, od katerih jih je 20 naseljenih s čebelami in preskrbljenih s primerno zimsko zalogo. Lukanič Ivan, Matulje, Kotar Rijeka.

Prodajamo

45 dobro ohranjenih listovnih panjev po vzorcu znanega profesorja dr. Kmusta z okvirji, pregradnimi deščicami in Hanemanovimi rešetkami. V plodišču je deset okvirjev v velikosti 56 × 22 cm, v nastavku pa 6 iste mere in 22 polokvirrov. Reflektanti naj se obrnejo na naslov: Seljačka radna zadruga Matije Ivanica Scuraja na Hvaru.

Ugodno prodajam

planinsko hišico švicarskega tipa. Hišica stoji na prisojnjem mestu med vasjo Bašelj pri Preddvoru, je skoraj nova in velika 10 × 6 m. (Soba, kuhinja, veža, kanalizirano stranišče.) Poleg spada še 1200 m² zemljišča in potreben gradbeni material. Kraj in lega sta za čebelarjenje zelo ugodna. — Prodajam tudi lično

izdelan čebelnjak za 12 AZ-panjev in 6 eksportovcev. Podrobne informacije dobite pri Ravniku Janku, Kranj, Stara cesta 21.

Prodajamo

kompletno čebelarstvo s 50 dobrimi družinami v panjih na 50 okvirjev v velikosti 40 × 40 cm in z vsemi čebelarskimi potrebščinami. Interesenti naj se obrnejo na naslov: Zadržno proizvodno podjetje, Koprivnica.

Medovite vrbe

(iva, Küblerjeva in perzijska vrba) za jesensko sejanje dobite pri Bricu Dominiku, Ljubljana, Suštersiščeva 15. Cena 15 din za mladiko.

Čebelarji, pozor

Da bi mogli bolje postreči čebelarjem izven Ljubljane, pa tudi iz drugih razlogov je z odobrenjem MLO, T. P. 4627-50 z dne 1. novembra 1950 dalje poslovavnica Čebelarske zadruge za Slovenijo v Ljubljani, Tyrševa c. 21. odprta neprekinjeno od 8—15 ure.

Ing. Jože Rihar:

Fenološka opazovanja v čebelarstvu

Uspeh v čebelarstvu je odvisen od izvorov čebelje paše. Le čebelar, ki pozna izvore medečine, more pravilno uravnati svoj način čebelarjenja. Rastlinstvo, ki nudi čebelam cvetni prah ali nektar, je podvrženo različnim vplivom. Ugodnim in neugodnim vplivom podnebja in zemlje se človek ali domača žival še nekako ogne. Rastlina je sestavni del okoliša, v katerem raste. Razvoj in razprostranjenost poedinih rastlin sta odvisna od mnogoterih činiteljev, ki jih običajno strnemo v pojem klima in zemljišče. Toplota, osvetljenje, vlažnost zraka, vetrovi in padavine, ki so med letom v raznih krajih različno porazdeljene, dajejo pečat klimi. Vsi ti činitelji vplivajo na dolžino rastne dobe rastline, na dihanje in presnavljanje v rastlini, na stvarjanje sladkorja, škroba, tolšč in beljakovin in v isti meri na množino razpoložljivega nektarja. Na življenje rastline pa vpliva tudi vrsta zemlje. Ni vseeno, ali raste rastlina na kamenitih, peščenih, ilovnatih, glinastih, lapornatih, apnenčastih ali humoznih tleh.

Težnja, da bi okoliše z istimi prilikami in pogoji za uspevanje rastlin strnili v določeno celoto, je dovedla v kmetijstvu do rajoniziranja. Tudi pri rajonizaciji Slovenije so upoštevali predvsem vplive svetlobe, toplote in padavin na rastlinstvo ter dosedanji način izkoriščanja kulturne zemlje. Slovenijo so razdelili v štiri pasove, ki razpadejo na dvanajst rajonov. Prav bi bilo, da bi jih v obrisih poznali tudi čebelarji.

Razlikujemo:

1. Visokogorski pas z rajoni alpskih dolin in planot, ljubljansko-kranjske kotline ter mozirsko-dravograjskih planot in dolin.
2. Pas kraškega hribovja, planot in dolin z goriškim, sežanskim, notranjsko-kočevskim in črnomeljskim rajonom.
3. Pas predalpskega hribovja in dolin z dolenskim, savinjskim in predpohorskim rajonom.
4. Pas vzhodnega gričevja in ravnin, ki ima dva rajona: medrečje Drave in Mure in prekmurski rajon.

Tudi čebelarji bi rabili neko vrsto rajonizacije, ki bi se morda v nekaterih pogledih razlikovala od navedene rajonizacije. V ta namen moramo proučiti čebelarsko botaniko, inventarizirati izvore čebelje paše, to je, ugotoviti čebelarsko krmno bazo in izdelati pašni kataster. Vsak čebelar bi moral zbrati za svoj okoliš podatke o množini medečih rastlin, ki rastejo v polmeru treh kilometrov okrog čebelnjaka, pa tudi večletne podatke o času cvetenja medečih rastlin v istem okolišu.

Prvi korak k reševanju naštetih vprašanj bomo napravili s fenološkimi opazovanji. Kaj nam pove beseda fenologija? Njen dobesečen prevod bi bil: nauk o pojavih. Mišljena je pri tem veda, ki nas seznanja s časovnim pojavljanjem listov in cvetov na rastlinah. Vplivi okolja, ki so odvisni od podnebja in vrste zemlje, spreminjajo rastno dobo rastlin. Po večletnih opazovanjih in ob primerjanju meteoroloških podatkov nam bo mogoče določiti povprečne in ekstremne roke, v katerih se rastline razvijajo. Po teh podatkih bomo izdelali zemljevide z izofanami, v katerih bomo s črtami povezali kraje, koder se rastline začno razvijati v istem času. Glede na klimatske razmere in razvoj rastlin v prvih mescih leta, nam bo možno določiti približne roke cvetenja raznih medečih rastlin v naslednjih mescih, kar je za čebelarstvo prakso izredno važno. Suhoparni meteorološki podatki o množini padavin, o toplini, zračnem tlaku, vlažnosti zraka itd. nudijo le enostransko sliko vremena, dočim reagira rastlina istočasno na vse našete vremenske činitelje in nam boljše označuje vreme kot razni precizni instrumenti. Zato se že sedaj v nekaterih državah bavi meteorološka služba tudi s fenološkimi opazovanji. Na tej osnovi lahko čebelar tako usmeri razvoj svojih družin, da bodo najmočnejše v času glavne paše. To mu bo obenem najboljši kažipot za izboljšanje krajevnih pašnih prilik in za prevažanje v času, ko bo nastopila v njegovem kraju brezpašna vrzel.

Vpisovali bomo tele pojave: začetek razvoja listov, začetek cvetenja, t. j. pojav prvih odprtih cvetov, dalje višek cvetenja, t. j. dobo, v kateri so odprti cveti na vsej rastlini, in končno začetek odpadanja listov.

Za pravilno izvedbo fenoloških opazovanj je važno, da vsi opazujejo iste rastline, ki rastejo v vseh različnih podnebnih in talnih razmerah. Opazujemo tiste rastline, ki rastejo v prosti naravi, ne pa rastlin, ki rastejo po vrtovih ali v posebno zavetnih legah. Skozi več let opazujemo v istem kraju po možnosti iste rastline ali iste skupine rastlin, da se izognemo raznim kolebanjem. Zeleti bi bilo, da bi imel vsak opazovalec tudi panj na tehtnici, ni pa to neogibno potrebno. Za opazovanja so najbolj prikladne večletne traine rastline, zlasti drevje in grmičevje. Naštejmo rastline, ki smo jih predvideli za fenološka opazovanja!

Izbrali smo naslednjih 26 divje rastočih rastlin: leska, spomladansko resje, iva, lapuh, spomladanski žefran, jetrnik, trobentica, rumeni dren, glog, borovnica, črni trn, beli javor, divji kostanj, akacija, malina, robida, žlahtni kostanj, češmin, jesen, lipa, srobot, gadovec, zlata rozga, jesenska resa, bršljan in jesenski podlesek.

Med rastlinami, ki rastejo po travnikih, bomo opazovali: žajbelj, (travniško kaduljo), belo deteljo, esparzeto, glavinec, regrat, medeno deteljo in rumeno (hmeljno) deteljo.

Razen divje rastočih rastlin bomo izbrali tudi tele njivske kulture: olino repico, inkarnatko (rdečo deteljo), črno deteljo, lucerno in strniščno ajdo.

V opazovanja bomo vključili nadalje najvažnejše vrste sadnega drevja in sicer: marelico, breskev, češnjo, hruško in jablano.

Zaradi važnosti za čebelarstvo je potrebno, da istočasno zbiramo tudi podatke o začetku in prenehanju medenja iglavcev, o pojavljanju mane na leski, hrastu, smreki in hoji.

Vsem tistim, ki nameravajo sodelovati pri tej naši akciji, bomo razposlali posebne obrazce, v katere bodo lahko vpisovali svoja opazovanja. Opazovalci morejo biti čebelarji in drugi ljubitelji narave. Prepričani smo, da bodo s temi opazovanji čebelarji natančno spoznali pašne prilike svojega

okolija, da bodo potem z lahkoto sestavili zase koledar cvetenja medečega rastlinstva. S tem bodo dobili v roke kašipot za doseg večjih uspehov v čebelarstvu, nečebelarjem, ljubiteljem prirode pa bodo nudila opazovanja neverjetno mnogo gradiva za globlji vpogled v prirodna dogajanja.

Opomba: Vse, ki so pripravljene vršiti večletna fenološka opazovanja, vabimo, da se prijavijo z dopisnico na naslov: Kmetijski znanstveni zavod, Ljubljana, Hacquetova 2. Želeti bi bilo, da bi vsaka čebelarška družina izbrala iz vrst čebelarjev ali nečebelarjev, ljubiteljev prirode, enega, ki bi vodil opazovanja. Istočasno sporočite svoje morebitne pripombe glede opazovanj. Morda komu ni znana ta ali ona rastlina, morda ima kdo predlog za opazovanje še kake druge rastline ali za nadomestitev navedene s kako drugo in podobno. Prijavljencem bomo poslali formularje za vpisovanje podatkov v letu 1951, istočasno pa odgovore na morebitna vprašanja. Pravočasno dospele predloge bomo upoštevali že pri sestavi obrazcev.

Višnjegorski:

Moje skušnje z medeno deteljo

Ker so čebelarke letine zaradi intenzivnega kultiviranja zemlje, zaradi zatiranja plevela, prezgodnje košnje itd. čedalje slabše, je potrebno da se čebelarji osamosvojimo in začnemo saditi razne medonosne rastline, ki bodo zboljšale čebeljo pašo. Med temi rastlinami zavzemajo važno mesto medene detelje.

V začetku maja 1948 sem posejal na prostoru 20 arov 3,5 kg semena dvoletne medene detelje. Že ko je na pol dorastla, sem opazil, da sem jo pregosto vsejal; lahko bi tričetrt kilograma semena prihranil. Vsejal sem jo na negnojeno, nekoliko peščeno zemljo, pa je morda ravno zaradi tega zelo dobro uspevala. Sicer je priporočljivo zemljo pred sejanjem cepiti z dušičnatimi bakterijami, česar jaz nisem storil, vendar je bil uspeh kljub temu dober, kakor bom v naslednjem pojasnil.

Detelja se je zasidrila v zemljo z 10–15 cm dolgimi, navpično rastočimi, korenu podobnimi koreninami. Prvo leto ni cvetela, dala pa je dve prav izdatni košnji. Ob prvi košnji, ki je bila opravljena 28. junija, je dosegla 50–80 cm višine. Pokošeno deteljo smo posušili v kozolcu. Dobili smo kakih 1200 kg suhe krme. Ob drugi košnji, ki je bila v začetku septembra, so bila stebela visoka do 120 cm. Med tem časom se je detelja tako vrastla in obrastla, da je bilo suhe krme preko 2000 kg. To suho krmo so krave in konji, pomešano med drugo krmo, prav radi jedli. Nikoli nisem opazil, da bi jo živina zametavala. Sveže detelje ni hotela krava dva ni jesti. Tretji dan sem jo poškopil s slano vodo, nakar jo je jedla z velikim užitek. Ko je ni bilo več, jo je pogrešala in se ogledovala za njo.

Drugo leto je detelja bujno odgnala. Sedaj se je še bolj opazilo, da sem jo pregosto vsejal. Dosegla je 1–2,5 m višine. Korenine pa so prodrle do 30 cm globoko v zemljo. Začela je cvesti 20. junija. Cvetela in podcvetela je neprenehoma do konca septembra. Nekaj cvetov je bilo najti še v prvi polovici oktobra. Ves ta čas so čebele marljivo brale na njej. Posebno v jutranjih urah so se zelo dolgo mudile na posameznih cvetih. Ko se je okrog desete ure nektar posušil, so vseeno letele nanjo. Prijetni medeni vonj, ki so ga cveti razširjali, si lahko začutil že v razdalji 50 m.

Na vsakem stebli je bilo 100—400, na nekaterih, bolj na samem stoječih steblih pa tudi do 1000 cvetov. Ako bi bilo mogoče racionalno pobrati vse seme, bi bil pridelek najmanj tristokratni. Ker pa odganjajo na bilkah vedno nove vejice in te sproti cveto v podaljšanih grozdih vzdolž stebela, se prejšnje odcvetele in dozorele čašice v vročem poletju osipljejo, zlasti kadar veter preveč maje stebela. Zaradi tega se veliko semena porazgubi. Vendar kljub temu lahko z gotovostjo računamo na najmanj tridesetkratni pridelek. Če hočemo osipanje preprečiti, je treba požeti in pobrati stebela ob vlažnem vremenu. Najbolje pa je porezati samo cvetne vejice z nožem ali s škarjami, kajti stebela so tako močna in debela, da jih nobena mlatilnica ne zdrobi.

Ob spravljanju pa sem ugotovil pri tej detelji, da imajo stebela zelo tanka in močna vlakenca. Ako s stebli pravilno ravnamo, dobimo izvrstno predivo, iz katerega se dajo spresti niti št. 60—70, medtem ko je mogoče iz našega lanenega prediva dobiti kvečjemu niti št. 16—30. Sedaj, ko primanjkuje našim predilnicam surovin, bi bilo zelo umestno posejati večje predele z medeno deteljo. Od tega bi imeli korist ne samo predilnice, temveč tudi živinorejci in čebelarji. Prvo leto bi nam dala detelja dve obilni košnji, izdatnejši od lucerne, drugo leto bi imele čebele na njej pašo skozi tri in pol mesce, poleg tridesetkratnega pridelka semena pa bi dobili še močno predivo.

Ko je »Čebelar« leta 1948. prinesel v 7.-8. številki opis enoletne medene detelje, sem takoj pisal v Ameriko svojemu sorodniku, da naj mi pošlje Hubam clover. Poslal mi je semena 40 funtov. Po večini sem ga razdal med znance, nekaj malega pa sem vsejal na prostoru petih arov. Detelja je začela cvesti v prvi polovici julija. Cvetela in podcvetala je do konca septembra, vendar ne v tako obilni meri kot dvoletna. Ker je imela dvoletna detelja globoke korenine, najbrž ni tako močno občutila suše, kakor enoletna, ki je bila šele prvo leto vsejana. V normalni letini bi morda tudi enoletna pri nas dobro uspela. Na vsakem stebli si lahko naštel od 30—200 cvetov, ki so jih čebele prav tako marljivo obiskovale kakor dvoletno. Vlakenca so bila pri enoletni detelji manj odporna, zato pa seveda bolj tanka, da bi se dalo iz njih spresti še tanjše niti, kakor iz vlakenc dvoletne detelje. Ker so te razlike nastale najbrž le zaradi suše, je treba s končno sodbo še počakati. Če bo letos kaj več mokrote, kakor je je bilo lani, bo morda tudi enoletna detelja pokazala boljše uspehe. Čebelarju bi bila enoletna detelja bolj pogodu že zaradi tega, ker mu na pašo ne bi bilo treba čakati dve leti.

Pripomniti pa je treba, da teh dveh detelj ne smemo sejati na dobro gnojeno njivo, ker v gnojni zemlji popolnoma odpovesta. Jaz sem na vrtu vsejal nekaj semena teh detelj, toda na sredi obsejane gredice je zrastle samo trava, le ob robovih, kjer ni bila zemlja toliko gnojna, je pognalo nekaj bilk, ki so zelo lepo cvetele. Tudi dva tovariša sta se pritožila, da ni nič zrastle iz posejanega semena, nasprotno pa so bili drugi s semenom in medenjem zelo zadovoljni. Kasneje smo ugotovili, da so te razlike nastale zaradi različne gnojnosti zemlje. — V mojem okolišju so se začeli ne samo čebelarji, temveč tudi kmetje nečebelarji zanimati za to deteljo. Smo torej na najboljši poti, da zboljšamo čebeljo pašo.

S to deteljo pa sem doživel še nekaj, kar se mi zdi dokaj čudno. V pusto zemljo, ki ni bila prav nič gnojna, sem vrgel pest enoletne medene detelje, ki cvete belo. Toda iz semena je zrastle preko polovice rumene detelje, dočim je bil ostali del bel kakor povsod drugod. Rumene medene detelje v naši okolici sploh nisem opazil. Kako se je bela spremenila v rumeno, si ne znam razlagati.

Esparzeta

Odkrito moram povedati, da je minilo šele nekaj let, odkar sem spoznal to rastlino. Čital in slišal sem o njej že marsikaj. Po imenu jo poznam, odkar sem začel čebelariti, to je že dobrih deset let. Prvič pa sem jo videl v naravi, ko smo šli s čebelarji na neki čebelarški izlet. Hodili smo v skupinah; bilo nas je mnogo. Govorili smo o jesenih, javorjih in drugih rastlinah, ki dobro medijo ter sploh o čebelarjenju. Pot je peljala med cvetočimi travniki. Ko sem ogledoval cvetlice, ki so jih obletavale čebele, sem se hipoma spomnil esparzete. Vprašal sem čebelarje, če jo kateri pozna in če raste v tem kraju. V petorici, s katero sem hodil, je nihče ni poznal in tudi od trojice pred nami ne. Vsi smo počakali na skupino za nami. Ko se nam je približala, sem ponovil svoje vprašanje. Tedaj stopita kar dva tovariša s poti na travnik in rečeta: »Poglejte, tovariši, koliko je raste tu in kako jo čebele lepo obirajo!« Tisti trenutek smo se zavedli, kako slepi hodimo po svetu. Prepričan sem, da je med nami čebelarji še mnogo takih, ki esparzete ne poznajo. Potrebno se mi zdi da seznanim s to koristno gospodarsko rastlino čebelarje in kmetovalce.

V Slovenskih goricah jo kaj radi sejejo. Znana je pod imenom »Stein- klee«. Kako je prišla do takega napačnega imena, nisem mogel izslediti.

Sedaj poznam to deteljo precej dobro. Seme je podobno leči, le da ni gladko kot pri leči, ampak je pikčasto in ima kaveljčke, da se z njimi lahko zasidra v zemljo. Če seme stremo, se izluči jedrce kot fižol iz stroka. Kaljivo jedrce je rumenkaste barve. Če pa je temne oziroma kostanjeve barve, ni več kaljivo. Nad dve leti staro seme sploh ne kali.

Posejano seme spomladi zelo hitro vzkali. Iz njega požene steblo, ki se odene z lihopernatimi listi. V zemlji se razvije debela in globoko segajoča korenina. V prvem letu še ne cvete. Naslednjo pomlad se grmičasto razraste. V mescu maju se razvijejo na steblih rožnordeči cveti, ki so strnjeni v pokončne grozde. V ugodnih ilovnatih tleh so cvetne čaše celo živordeče barve. Ta detelja da na pusti zemlji samo eno košnjo, pridelek pa štirikrat večji od sena. V težki ilovnati zemlji odžene dvakrat in tudi dvakrat cvete, vendar drugih cvetov čebele ne obletavajo več s tako vnemo kakor prve.

Esparzeta uspeva v vsaki zemlji, če le ni premokra. Vlaga ji ni pogodu in je zato ni najti v ravninah. Gričevje Slovenskih goric ji zelo ugaja. Tam jo sejejo kmetovalci v najbolj pusto zemljo, kjer ne uspevajo druge trave kot ostrica in robod. Kot je pomembna esparzeta za živinorejo, tako je pomembna tudi za čebelarstvo. Predvsem moram reči, da o medenju in donosnosti prav nič ne zaostaja za ajdo. Kjerkoli sem videl esparzeto, sem našel tudi čebele na njej, in to ob vsakem dnevnem času. Imam dva čebelnjaka, enega doma na hribu, drugega pri cesti v ravnini blizu akacijevga gozda. Oddaljena sta drug od drugega pičle pol ure. Leta 1948. sem iz panjev, ki so bili doma, točil cvetlični med, iz panjev v ravnini pa nič. V minulem letu je bil mnogo boljši donos doma na cvetlični paši kakor ob cesti na akaciji. Prepričan sem, da so te razlike nastale zaradi esparzete, ki jo je po naših bregovih precej, v ravnini pa skoraj nič.

Lansko leto je pričela cveteti esparzeta v osojnih legah že v začetku junija. V senčnih legah se je paša na njej odprla mnogo kasneje, a se je zato zavlekla tja do konca julija.

Esparzeto sejejo pri nas na več načinov: 1. po snegu; 2. po travišču, ko je že pograbljeno; 3. pomešano z ovsom na tistem delu njive, ki ga

spremenijo v deteljišče. Nekateri obsejejo na bregovih samo najvišji del travišča, vzdolž po bregu pa se zaseje sama med grabljenjem. Ta način je zelo priporočljiv, ker se v nekaj letih s pozno košnjo obseje ves hrib. Najboljši način pa je vsekakor mešanje z ovsom.

Seme dobimo tako, da ga, kadar dozori, z grmičkov osmukamo, na deteljišču pa rastlino požanjemo, zvežemo v snope in kasneje omlatimo. Na bilko lahko računamo povprečno 60 semen. Pridelek je torej precejšen.

Čebelarji kmetovalci, zlasti tisti, ki imate pobočne in puste lege travišč, nabavite si seme esparzete in obsejte z njim za poizkus vsaj en ar zri-golane zemlje! Prepričan sem, da boste to potem leto za letom ponavljali in seme sejali v še večjem obsegu. Uvideli boste, da je setev esparzete prvi klin na lestvi k izboljšanju čebelje paše.

Tolminec:

Odnos razne perjadi do čebel

Sinica, ta koristna in ljubka ptica se ne boji čebeljega žela. V zimskem času rada stika okrog panjev. Brezskrbno potrka pri žrelu na končnico in prvo radovednico, ki pride pogledat, kdo moti hišni red, odnese na drevo, kjer jo s slastjo použije. Ali ji prej odtrga konico zadka z želom, mi ni znano, verjetno pa jo, da se tako zavaruje pred pikom.

Nadlegovanja sinic se ubranimo s tem, da brade dvignemo in na pol pripravimo. Dobro je imeti žrela opremljena s kovinastimi zapahi, s katerimi jih lahko poljubno zožimo. Ker so zapahi preluknjani, prihaja vseeno dovolj zraka v panje. Pri panjih starega sistema, ki imajo nedvigljive brade, pa je treba po vsej širini prisloniti podolgovate kose strešne opeke, tako da imajo čebele pri obeh koncih prost izhod, kadar hočejo ven.

Ako imamo kako staro kost, naj bo že prašičja ali kakršnakoli, jo obesimo na vrtu na vejo, pa jo bodo v kruti zimi sinice hvaležno obrale do zadnjega vlakenca in manj silile k čebelnjaku.

Često opazimo pred čebelnjakom pastirice, kako stopicajo sem ter tja in potresavajo z dolgimi repki. Lakmayer trdi o njih, da se ne lotijo nikdar čebel, da pobirajo le muhe, iz panjev vržene hube in mrtve ličinke.

Preklicani sitneži so vrabci. Večkrat jih cela jata sedi na drevesu blizu čebelnjaka. Zdaj pa zdaj se kateri spusti z veje in se požene za letečo čebelo. Domačemu lovcu sem potožil svoje težave in ga prosil, naj pride postrelit to svojat. Bržkone se mu je zdelo škoda šiber, pa mi je dal dvoje pasti ter mi naročil, naj ju previdno nastavim na takem mestu, kjer je po navadi največ vrabcev. »Vidna pa sme biti samo vabal« me je še poučil. »Past naj bo skrita. In vrabec, ki se bo ujel, naj obvisi v njej. Ko bodo videli drugi vrabci mrtvega tovariša, se bodo čutili preganjane in se bodo umaknili drugam.«

Ravnal sem se natančno po teh navodilih, a ni prav nič zaleglo. Kaj šel V eno past se je ujel vrabec, drugih so se pa izogibali. Mimo visečega mrtvega vrabca so se spaki brez bojazni podili, kričali in se pretepali. Še domačemu kužetu so postali sumljivi. Hodil je vsak dan lajat pod drevo, oni pa so prezirljivo gledali nanj z vej.

Resnični škodljivec čebel je srakoper. Po naših gmajnah in živih mejah se potikata dve vrsti: rjavi in veliki srakoper. Oba sta huda roparja

in lahko napravita občutno škodo, če se naselita ali celo gnezdita v bližini čebelnjaka. Proti tej nadlogi ne pomaga nič drugega kakor puška.

V čebelnjaku, ki stoji blizu gozda, morejo postati nadležne tudi žolne. Obešajo se na panje, potrkavajo z dletastimi kljuni na končnice in spretno love čebele, ki se prikažejo pri žrelu, na lepljive jezike. Zgodilo se je celo, da je žolna stesala v kak panj tako luknjo, da bi človek lahko z roko segel skozi njo v notranjost. Pri nas živi več vrst žoln. Največja je črna žolna, nekoliko manjša zelena žolna z rdečo čepico na temenu, še manjša pa pivka. Njih ožji sorodnik detel spada prav tako na črno listo čebelarjev.

Izključno s čebelami se menda hrani legat. Zato mu pravijo ponekod tudi čebelar. Dobro je, da je v naših krajih dokaj redek. Opaziti ga je le spomladi ali jeseni, ko se premika s severnih predelov proti jugu ali obratno. Je to tako lepa ptica, da bi čebelar, v katerem je mnogo smisla za lepoto, pozabil dvigniti puško, če bi slučajno naletel nanjo. Po hrbtu je zasičenokostanjeve barve, po grlu zlatorumene, po trebuhu in prišiljenem delu perutnic pa smaragdnozelene. Nad rdečimi očmi se vleče črna proga. Vitke perutnice in razmeroma dolg rep pričajo, da je izboren letalec. Kazi ga morda edino kljun, ki je nekam preveč podaljšan in ukrivljen.

O laški penici ali po gorenjsko konopljarju vedo čebelarji povedati prav malo razveseljivega. Bajе pita mladiče najraje s čebelami. Ker gnezdi skoraj v vsaki vasi po več parov, lahko manjše število panjev naravnost zdesetkajo. Zdi se, da bi morali mnogo škode, ki jo nekateri pripisujejo ubogim lastovkam, prevaliti na njih rovaš. Dokaj majhno in po barvi neznatno ptico je pač težje opaziti pri lovljenju čebel, kakor živahno se spreletavajočo lastovico.

Skoraj gotovo upravičeno sumničijo čebelarji hudournika, da lovi čebele. Ker je po svoji vnanosti precej podoben lastovici, ga nekateri z njo zamenjavajo. Krivico pa delajo najbrž podhujki. To je nočna ptica in lovi žuželke v poletu. A ponoči čebele ne letajo.

Ali je pravda o lastovici že končana? Najbrž še ne popolnoma. In ko bo, je prav gotovo ne bomo prehudo obsodili. Priljubljena je, ker prihaja k nam kot znanilka pomladi.

Pred dvema letoma sta mi pravila sosedna čebelarja, da so se lastovice trumoma zaganjale v njuna čebelnjaka. Odganjala sta jih z dolgimi preklami. Opazila pa nista, da bi odnašale čebele. Mogoče so lovile komaj vidne mušice, ki jih je dišeči nektar privabil v bližino panjev.

Če jemo poleti okisan fižol ali zelnato solato, opazimo nad krožnikom drobne mušice, ki jih sicer nikoli ne vidimo v kuhinji. Te mušice, ki gredo rade na ocet, se lahko spreletavajo tudi pred panji.

Lastovica se hrani menda predvsem z drobnimi mušicami, ki jih lovi v zraku in sproti požira kar med letanjem. Priletni čebelar mi je pravil, da ima lastovica premajhno grlo, da bi mogla spraviti celo čebelo v želodec. Le anatomija te ptice bi nam mogla povedati, če je to res. Sicer pa je tudi možno, da lastovica čebelo raztrga in jo po malih koščkih razda mladičem.

Kokoš ne mara za čebelo, ne za živo, ne za mrtvo. Nekoč sem videl kokoš, ki se je prikradla k čebelnjaku. Z neverjetno prožnostjo je, ne da bi se bala izletavajočih čebel, stezala vrat prav do žrela in hitela pobirati trote, ko so prihajali iz panja. Toda niti enkrat se ni zmotila, da bi kavsnila čebelo.

Včasih sem pomagal čebelam odstranjevati trote, ko so jih začele odganjati. Vsakega, ki sem ga ujel, sem stisnil s prsti in mrtvega vrgel čez žično ograjo na dvorišče. Kmalu so bile na mestu vse domače kure, ki so pobirale zamorjene trote in se teple zanje. Trebušniki so pač zajetni, polni slastne hrane in, kar je glavno, brez žela.

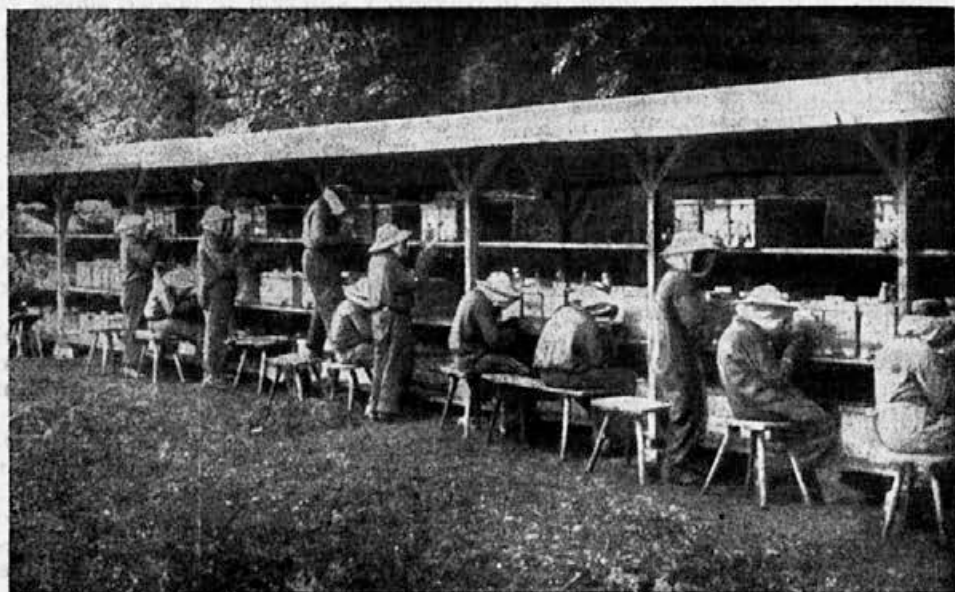
G. M.:

Katera žival je koristnejša od čebele?

Pravijo, da je vse, kar ima prašič na sebi, človeku koristno. Toda isto bi mogli reči o čebeli. Čudovito dosti nam nudi.

Pričujoči spis naj bi bila nekaka poskusna študija o koristnosti čebele.

Najbolj vidna korist čebele je pač v tem, da nam daje med. Ta plemenita snov, ki se kot zlato svetlika v satnih celicah, je napravljena iz sladkih sokov, nabranih na nešteti zdravilnih rastlinah. Zato je tudi sama zdravilna. »Bolezni sto imamo, a zdravje eno samo,« je zapisal Stritar. No, in v sto in

Pridobivanje čebeljega strupa

sto boleznih nam lahko med pomaga. O njegovi zdravilnosti pišejo čebelar-ske knjige in listi. Ugotovljeno je, da med krepi mišice, miri živce, pospešuje prebavo, odpravlja slabokrvnost, razkužuje rane, odstranjuje vnetja, polajša glavobol, zboljša vid itd. Danes še ni dokončno dognano, v kolikih primerih lahko uporabljamo med kot zdravilo.

Pa tudi na splošno kreпча med človeka. Pokojni Sajovic iz Stare vasi pri Postojni je bil star, ko je umrl, 94 let. Bil je do zadnjega čvrst. Starček je bil samo po letih, po duhu pa ne. Tudi po obrazu ne. Njegova zdrava, rdeča lica so dajala vsej njegovi postavi mladosten izraz. Celo v najvišjih letih mu ni bilo nobeno delo pretežko. Med kosci, žanjicami in drugimi poljskimi delavci se je sukal kakor mladenič. Toda sleherni dan je zaužil vsaj žlico medu.

Razen medu dobivamo od čebel tudi vosek. Odveč bi bilo naštevati, kje ga vse uporabljamo. V industriji je skoraj nepogrešljiv. Nadomestiti ga ne more nobena druga umetna snov.

Še več kot z medom in voskom nam koristi čebela s tem, da oprahuje sadno drevje in še razne druge kulturne rastline. Gospodarstveniki trdijo, da je ta posredna korist vsaj desetkrat večja od neposredne. O tem je bilo že mnogo govora v našem listu. Tudi v prejšnji številki ste lahko čitali, kako pomembno vlogo in veliko odgovornost je dodelila narava tej na videz neznatni živalci v stvarstvu.

Nekdanji način injiciranja čebeljega strupa

Končno bi lahko rekli, da nam čebela koristi celo s svojimi piki. Tudi ti imajo zdravilno moč. Znano je, da čebelarji navadno niso revmatični. To je vdahnilo zdravnikom misel, da bi začeli zdraviti revmatizem s čebeljim strupom. Poskusi so se prav dobro obnesli in danes že obstojijo čebelnjaki, v katerih goje čebele predvsem zaradi tega, da pridobivajo od njih strup. Strup odvezemajo čebelam v takih čebelnjakih navadno ženske. Postavijo se v dolgih vrstah pred panje, love ob žrelih čebele, vsako ujeto čebelo pa pritisnejo z zadkom na posebno blazinico, da spusti vanjo izcedek svojih strupenih žlez. Ko je blazinica s strupom dobro prepojena, jo oddajo v tovarno, kjer na kemični način izločijo iz nje dragoceno snov. Razumljivo

Sedanji način zdravljenja s čebeljim strupom

je, da imajo te ženske obraze zavarovane z mrežastimi okrivali in da so tudi sicer temu primerno oblečene. Le oglejte si jih na naši sliki! Ali niso to nekam smešne čebelarke?

Strup vbrizgamo bolnikom tako, da primemo čebelo s pinceto in jo pritisemo na obolelo mesto. Vbrizgamo ga tudi z injekcijskimi iglami. V največjem času pa že lahko kupite v lekarnah mažo, s katero si ga kar sami

vtrete pod kožo. Ta maža namreč ne vsebuje samo strupa, temveč tudi komaj vidne steklene drobce, ki napravijo med vtiranjem na koži neznatne ranice, skozi katere pronikne strup v telo. Forapin se imenuje ta maža. Lekarne ga prodajajo v trojni jakosti: z manjšo, srednjo in večjo količino strupa.

Poglejmo sedaj, kako čebela vpliva na duševnost človeka!

Poleg ulnjaka je navadno klopca. Nanjo radi sedajo v prostem času čebelar in njegovi prijatelji. In tu se lahko marsičesa nauče od naših čebel.

Forapin, preparat iz čebeljega strupa, leči revmatizem

Čebela neštetokrat plača svojo hrabrost z življenjem. Kakor vojak junaško umre za blagor domovine. Pravi čebelar se ne huduje na čebele, ako ga pikajo, ker ve, da delajo to iz ljubezni do domačije. Plemenit čebelar bo pohabljen čebelo, ki smrtno ranjena omahuje na bradi, stisnil, da ji tako prihrani strašno trpljenje. Če je kaka družina srdita, ji odvzame matico in odvzeto zamenja z drugo, po možnosti iz takega panja, ki ima krotke čebele.

Čebela navaja človeka k treznosti, k redu in snagi. Sama je naravnost pedantna v tem pogledu, pa si to želi tudi od čebelarja. Zanemarjenega,

Čebela nas s svojo pridnostjo navaja k potrpežljivosti in vztrajnosti. Občudujemo jo, ko tako neumorno izletava na bero in priletava s paše demov. Če količkaj dopuščajo vremenske prilike, že zapusti toplo bivališče. Ko še strupene sape pihajo čez dobrave, že obiskuje kljub svojemu skromnemu oblačilcu prvo pomladno cvetje. V mrazu izleti iz panja in prinaša vodo za mladi zarod. V senci, v katero jo lahko pahnje hladni veter, marsikatera otrpne in se več ne vrne v panj.

Poučna pa je za nas njena neustrašenost. Popolnoma zgrešena je misel, da posedajo čebele pri žrelu samo zato, da navale na prvega človeka, ki bi se jim približal. Čebela brez povoda sploh ne napade. Samo kadar čuti, da preti družini nevarnost, se požene v boj. Napade čebelo roparico, oso ali katerokoli drugo žival, o kateri sumi, da ograža domače ognjišče. Prav tako seveda tudi človeka.

vinjenega, zaudarjajočega po alkoholu takoj napade. S piki ga posvari, naj ne prihaja k njej v takem stanju. Neki čebelarški strokovnjak je dejal, da pravi čebelar sploh ne more biti pijanec. No, če ga spiže kak kozarček za potrebo, še ni pijanec.

Celo brnenje in šumenje čebel ima prijeten, lahko bi rekli blažilen vpliv na človeka. Zakaj čebelar tako rad poseda pred čebelnjakom? Prav gotovo ne samo zato, da opazuje čebele in po njih izletavanju presoja stanje svojih družin, ampak tudi zato, ker čuti, da mu šumenje dobro de, da ga utrujenega pokrepča. Ob prostih nedeljskih popoldnevih se kaj rad mudim v čebelnjaku. Usedem se na naslonjač in ob šumenju čebel sladko, često naravnost globoko zaspim. To se mi zdi prav tako prijetno, kakor če bi ležal na otavi, ko pada na slamnato streho dež.

V kratkih potezah sem skušal očrtati vsaj glavne koristi, ki nam jih nudi čebela. Seveda bi lahko še katero naštel. Toda že iz tega vidimo, kaj ji vse dolgujemo. Zato pa tudi ravnajmo z njo, kot s svojo najboljšo prijateljico!

Virmašan:

Brez odziva

V lanski 7.-8. številki Slovenskega čebelarja je objavil urednik izredno zanimiv in poučen članek o prestavljanju v AZ-panjih. Članek sem večkrat prečital in še danes mi ne gre iz glave. Mislil sem, da bo na svoja izvajanja dobil urednik kak odgovor od izkušenih čebelarjev, ko gre vendar za tako važno zadevo, lahko bi rekli za osrednji problem v našem načinu čebelarjenja. Toda dočakal nisem ničesar. Članek je šel mimo nas kot muha enodnevnic. Stavim, da ga niti polovica slovenskih čebelarjev ni prečitala. Menda ima Inocenc Revaj prav, ko je zapisal v svojem hudomušnem članku »Čebelarjeva zima«, da vtikajo nekateri čebelarji strokovne časopise za mrežo v panje, kot bi nameravali doseči pri čebelah, da bi se namesto njih učile. Na lastne oči sem videl panje, ki so bili zapaženi z zvezki »Slovenskega čebelarja«.

Zdi se mi, da gleda današnja čebelarska generacija na svoj posel le nekoliko preveč s pridobitne strani. Zavrgla je vse ideale, za katere so se nekdanj navduševali starejši čebelarji. Danes velja za pravega čebelarja le tisti, ki je s svojimi čebelami stalno na potu kot cirkuški voz. In če prideta dva taka čebelarja skupaj, se razvije med njima razgovor v smislu tehle vprašanj: Kje imaš muhe? Koliko upaš, da boš točil? Kam jo boš mahnil s čebelami potem, ko bo te paše konec?

Priznam, da je prevažanje danes skoraj neizogibno. Kdor hoče vsaj kolikor toliko z uspehom čebelariti, mora prevažati. Vendar mora biti tudi tukaj določena meja. Jaz ne čebelarim zgolj iz trgovskih nagibov, temveč zato, ker me čebelarjenje veseli, ker so mi čebele prirastle k srcu, ker brez njih tako rekoč ne morem živeti. Zame ni bolj žalostnega pogleda kot pogled na prazen čebelnjak. Nasprotno pa ni nič lepšega, kakor opazovati neumorni vrvež čebel v dobro oskrbovanem čebelnjaku. Tak čebelnjak je kraj oddiha in razvedrila. Toda naj čebele še tako živahno izletavajo, ko so na tujem pasišču, je zame njih dom navadna šupa.

Pred vojno sem vsako leto vozil čebele na Stajersko v ajdo in na hojo pod Krim. Tudi v Vojvodini sem bil z njimi in prepričan sem, da bom še motovilil z njimi po svetu, če bom seveda živ in zdrav. Vendar le v skrajni sili. Zame je in ostane čebelarstvo zabavno samo takrat, ko sem lahko dnevno pri svojih ljubljankah.

Ta odstavek sicer ne spada k stvari, o kateri nameravam govoriti, popolnoma odveč pa kljub temu ni. Malo pridige ne bo nikomur škodovalo. Iztiril sem ob ugotovitvi, da se naši čebelarji vse premalo zanimajo za strokovno čtivo. Žato ni nič čudnega, da ni bilo na članek našega urednika nikakega odziva. Da se povrnem na prvotno pot, naj omenim, da je prejšnji urednik tov. Bukovec v Čebelarstem obzorniku, ki je izšel 1944. leta, napisal glede na svoje tridesetletne izkušnje izredno poučen članek o prestavljanju. Ta članek bi moral znati vsak čebelar, ki čebelari v AŽ-panjih in prestavlja, na pamet. V njem so popisane brez vsake olepšave vse vrline in vse hibe prestavljanja, tako da si lahko ustvariš jasno sodbo o njegovi vrednosti.

AŽ-panj je iznajdba nemškega čebelarja Albertija. Žnideršič ga je samo izpopolnil in prilagodil našim razmeram. Z novim panjem pa je uvedel tudi prestavljanje, a tega ni posnel po Albertiju, temveč po Preussu. Preuss je glede na glavno pašo, ki jo je imel na akaciji, natančno določil čas in način prestavljanja. Mi smo po njem marsikaj slepo prevzeli, ne da bi se vprašali, ali se naše pašne razmere krijejo z razmerami kraja, v katerem je on čebelaril, ali ne. V našem čebelarstem tisku, po tečajih in predavanjih smo učili, da spada v medišče le zrela zalega, vsa odkrita pa da mora ostati v plodišču. S tem naj bi bila družina prisiljena nositi med v medišče, kjer ga najlaže odvezamemo. Moč družine ostane v razvojni dobi nerazdeljena, kasneje pa se znatno poveča, ker dobi matica zaradi izmenjave zaležnih satov s praznimi dovolj novega prostora za zaleganje. Tudi rojenje naj bi s prestavljanjem preprečili ali vsaj omejili. Vse delo je bilo preračunano le na čim večji donos medu, a koliko je trpel pri tem ves ustroj čebelje družine, ni nikdo pomislil. Čebelje življenje smo vsestransko proučavali, toda v tej smeri ni bilo nobenih raziskavanj. Doma nimamo ne zavoda, ne znanstvenikov, ki bi se s tem bavili, drugi narodi pa čebelarijo v panjih drugačnih sistemov, v katerih na splošno ne prestavljajo, temveč samo nastavljajo.

Prestavljena matica je pri današnjem načinu v slabšem položaju kot takrat, ko pride z rojem v popolnoma prazen panj. Tedaj jo obdajajo neštete mlade čebele, ki ji strežejo in pripravljajo celice za zaleganje, s prestavitvijo pa jo oropamo vseh strežnic in najvažnejšega spremstva. Le redka mladica se preseli iz medišča k njej v plodišče. Kako naj v tej zmešnjavi, ki nastane v panju, še v redu vrši svoj posel?

Tudi jaz sem se v prvih letih pri prestavljanju natančno ravnal po navodilih stare šole. Spočetka sem pušcal v plodišču samo sat z matico, sčasoma pa sem prešel k trem satom. Danes pustim rajši kak sat več kot manj. Tudi predpisa, da naj ostaneta skrajna sata z medom in obnožino v plodišču, ne upoštevam več. Prestavim ju v medišče, kajti takrat, ko prestavljamo, t. j. v začetku maja, dobe čebele cvetnega prahu dovolj v naravi in ga lahko sproti nanosijo v plodišče. Menim tudi, da jih obnožina manj ovira v medišču kot v plodišču. In še nekaj sem z leti opazil. V panjih, v katerih sem bil pustil nekoliko več zrele zalege v plodišču, ni matica silila v medišče, medtem ko je bilo v drugih panjih ravno narobe. Vendar sem to obdržal zase, ker nisem hotel biti prvi, ki bi se spodtaknil nad tem, na kar smo že trideset let sveto prisegali. Sedaj, ko se je oglasil v tej zadevi strokovnjak, kot je tov. urednik, se mu tudi jaz pridružujem. Njegova izvajanja in trditve podpisem z obema rokama. Prosim pa še druge čebelarje, ki imajo skušnje s prestavljanjem, da povedo svoje mnenje. Vsi ljudje vse vedo in kar vedo naj tudi drugim povedo!

O dodajanju matic

Peto leto dobivam Slovenskega čebelarja in priznati moram, da je to moj najljubši list, katerega vsak izvod prečitam od prve do zadnje črke. Posebno mi je všeč to, da se v njem oglašajo starejši in mlajši čebelarji ter opisujejo, kar so z leti opazili in ugotovili pri svojih ljubljenkah. Tudi jaz sem v štirih letih svojega čebelarjenja že marsikaj zanimivega doživel.

Leta 1948. sem zaman pričakoval roje. Rad bi pa vsekakor prišel do večjega števila družin. Poskusil sem jeseni napraviti roj iz suhih čebel. Sladkorja se je takrat tako pod roko še nekaj dobilo, čeprav po precej visokih cenah. Iz sedmih kilogramov sladkorja sem napravil sladkorno raztopino v razmerju 1:1. Ko sem narejenca z njo nakrmil, sem računal, da bo imel za zimo dovolj hrane. Res, panj mi je odlično prezimil. Tako sem imel prihodnjo pomlad družine v treh AŽ-panjih. Konec maja sem vse tri prestavil. Pri vseh panjih sem izvlekel iz plodišč vsak drugi sat, ga pregledal, če ni na njem matica, porezal matičnike, če je bil slučajno kateri na satu, ter ga vložil v medišče. Vmesni prostor spodaj in zgoraj pa sem zapolnil s satnicami. Ko sem čez nekaj dni panje pregledal ter videl, da so satnice v plodišču izdelane in tudi že zaležene, sem jih zamenjal z neizdelanimi iz medišča. V medišču sem tako imel mlado satje, ki pa ni bilo popolnomo dograjeno. Veliko sem torej zahteval od družin. Nazadnje pa sem jih opeharil še za tistih nekaj kapelj medu, ki so ga nanosile v medišče, kar pa sem jim moral v jeseni z dodatkom vrniti.

Ko sem enkrat pozneje v poletju brskal po panjih, sem se zelo začudil, ko sem opazil na prvem satu, ki sem ga bil potegnil iz medišča narejenca, matico in poleg mlade že tudi pokrito zalego. Na kakšen način je mogla priti matica skozi rešetko ter se naseliti v medišču, mi je bilo nerazumljivo. Pogledal sem v plodišče in kakor nalašč na prvem satu, ki sem ga bil izvlekel, naletel še na eno matico. Prišel sem do sklepa, da se je po veliki operaciji prestavljanja počutila družina v medišču osamljena, pa si je vzgojila svojo matico. Sprašila se je v času, ko sem odpiral žrela, da bi mogli troti odleteti.

V nekem drugem panju sem imel že precej staro matico. Zato sem se te, do katere sem prišel po naključju, kar razveselil. Sedaj imam priliko, sem si mislil, da jo zamenjam. Odvečno matico pripremem v matičnico. Poiščem matico, ki sem jo hotel premenjati ter jo tudi pripremem. Priprta naj bi bila tako dolgo, dokler ne bi bila nova sprejeta. Novo matico spustim na isti sat in na isto mesto, na katerem sem prej našel staro matico. Čebele so se ji približale, jo ovohavale in otipavale ter so bile takoj zadovoljne z njo. Sat potisnem nazaj v panj in plodišče zaprem z okencem. V matičnici sem imel še staro matico. To sem spustil v medišče, kjer so jo čebele takoj napadle in odvlekle med satovje. Pozneje je nisem več našel, kakor tudi ne opazil, da bi kaj zalegala.

Nekaj podobnega sem doživel letošnjo pomlad. Da si povečam čebelarstvo za en panj, sem sklenil, tudi letos napraviti roj iz suhih čebel. Na kvatrni petek, ko po hribih podirajo kranjiče, ki jih ne mislijo pustiti preko zime, sem dobil pri več čebelarjih čebele iz štirih kranjičev, seveda vse štiri z maticami, ker nisem nobene izločil. Vsul sem vse skupaj v AŽ-panj na sate, v katerih je bilo dovolj medu za zimsko zalogo. Prezimile so dobro. Do januarja letos so iz vseh panjev prav pridno izletavale čebele in se trebile. Najmočnejši pa je bil narejenec.

10. februarja je bil zopet lep sončen dan. Očistil sem panj drobirja in mrtvic, katerih je bilo prav malo. Opazil pa sem, da se drže čebele v narejencu tudi obeh krajnih satov. »Ta ti je močan, da sedi že na vseh satih«, sem si mislil. 9. marca sem se odločil za glavni pregled. Hotel sem ugotoviti, kako je s hrano in kako matice že kaj zalegajo. V vseh treh panjih sem takoj našel matice, in tudi že nekaj pokrite zalege. V narejencu pa niti matice niti zalege. Žalostno brenčanje čebelic mi je naznanjalo, da je panj brezmatičen. Sedaj mi je bilo jasno, zakaj je bil najmočnejši in zakaj so čebele sedele na vseh satih. Najbrž se že jeseni niso mogle odločiti za eno izmed štirih matic, pa so umorile vse štiri.

Že drugi dan po ugotovitvi brezmatičnosti se mi je posrečilo dobiti novo matico. 10. marca opoldne sem razmaknil satje in matico, priprto v matičnici, potisnil v ulico. Čebele so matičnico takoj obsedle in se povsem mirno obnašale. Hotel sem jo spustiti, a mi je Tina, ki mi je bil dal matico, naročil, da naj jo zaradi sigurnosti držim vsaj en dan v matičnici. Rekel mi je tudi, da je menjavanje matic spomladi težje kot jeseni. Radovednost me je gnala, da sem drugi dan pogledal panj že ob pol enajsti uri. Presenečen vidim, da ni na matičnici niti ene čebele. Izvlečem jo ven in opazim, da leži matica na hrbtu na dnu matičnice. To mi je bila nova zagonetka. Panj mora imeti matico, sem si dopovedoval, drugače ne bi umoril dodane. Natančno pregledam zopet vse do kraja, a matice ne najdem in ne najdem. Kam naj se sedaj obrnem, da najdem novo matico. Kdo mi jo bo v tem času odstopil?

Za dobre pol urice, sem moral zaradi važnega opravka čebelnjak zapustiti. Med tem pa je sonce že prišlo k moči ter posvetilo tudi v čebelnjak. Ko se vrnem, vidim, da prej mrtva matica lazi po matičnici. Zagonetko sem takoj rešil. Čebele niso mogle osvoboditi matice, ker so se zaradi hladne noči strnile v gručo. Zapustile so jo, pa je na mrazu otrpnila. Ko jo je drugi dan sonce ogrelo, je zopet oživila. »Sedaj je najbrž jalova,« sem dejal sam pri sebi. Toda naj bo, kakor hoče! Matičnico odprem ter jo prislonim k satu, ki sem ga izvlekel. Matica je takoj našla odprtino in se pri prvi medeni celici na satu ustavila, se postavila vanjo na glavo ter pričela srkati. To je trajalo mogoče dve minuti. Medtem pa so jo že obstopile čebele, kakor bi bila njihova dobra znanka. Skrbelo pa me je le nekoliko, ali bo še zmožna zalegati in, če bo zalegala, ali ne bo zalegala samo trovskih jajčec. 15. marca sem opazil na satu, na katerega sem jo bil spustil, že mlečno zalego v čebeljih celicah. Ko pa sem po enotedenskem slabem vremenu dne 20. aprila panj zopet pregledal, sem našel že štiri sate zaležene in precej pokrite zalege.

Tako sem prišel do zaključka, da lahko tudi iz otrplosti prebujena matica zalega oplojena jajčeca. Zato se ne strinjam s tovarišico Savinjsko, ki domneva, da je postala neka njena matica trotava samo zaradi tega, ker ji je padla na tla in tamkaj otrpnila. Bolj verjetno bi bilo, da jo je nevede po nerodnosti stisnila preko zadka in ji poškodovala spolovila. Trotavost je največkrat posledica okvar na spolovilih.

Opomba uredništva: Švicarski strokovnjak dr. Fyg trdi, da povzroča prehlad pri maticah svitkavost semenic, kar vodi v delno ali celo v popolno trotavost. Seveda so možne izjeme in taka izjema je najbrž tudi Šerbelova matica. Sicer pa dokončna sodba o njej še ni izrečena. Nepravilnosti v zaleganju se lahko pojavijo mnogo kasneje. Tovariša Šerbela prosimo, da nam poroča, kako se bo ta matica obnašala spomladi, paziti pa mora, če je niso čebele že jeseni preglele. Na splošno ima Savinjska prav. Zato čebelarje svarimo pred izpostavljanjem matic prehudem mrazu. Iz otrplosti prebujene matice so vedno dvomljive vrednosti.

Voščeni pokrovci

Barva pokrovcev, s katerimi čebele pokrijejo med, je bela ali rumenkasta, večinoma svetlejša od barve sata, na katerem jih najdemo. Vosek za te pokrovce dobijo čebele na zdebelenih robovih celic, če pa tega zmanjka, izdelajo ostali del pokrovca iz novo proizvedenega voska. Zato opažamo, da so robovi pokrovcev na starejšem satju po navadi temnejši, v sredini pa beli ali rumenkastobeli. Ob zelo dobri paši so nasprotno tudi starejši sati lahko pokriti s popolnoma belimi pokrovci.

Povsem drugačni so pokrovci na zalegi. Ker morajo ličinke in bube v pokritih celicah dihati, morajo pokrovci propuščati zrak. Zato tudi niso gladki, ampak hrapavi. Njih barva je vedno enaka barvi sata: na starem, skoraj črnem satju je temnorjava, na mlajšem svetlorjava, na deviškem satu belkasta ali rumena.

Vse čebelarke knjige so do nedavnega trdile, da primešavajo čebele, ko izdelujejo pokrovce za zalego, vosku cvetni prah, s čimer naj bi dosegle rahlejši stroj in produšnost pokrovcev. Tako uči tudi naš »Praktični čebelar« na strani 91. Istega mnenja je dr. Zander v svoji knjigi »Življenje čebel«.

To vprašanje je bilo pred šestdesetimi leti predmet zelo živahne in nekoliko žolčne razprave med dr. Plantom in dr. Dzierzonom. Dr. Planta je namreč ugotovil, ko je pokrovec z zalege mikroskopsko in kemijsko preiskal, da vosek v njih ni čist, temveč da mu je primešan cvetni prah. Za cvetni prah je celo trdil, da ga čebele najprej zaužijejo, nato pa izbljujejo in z voskom povežejo v luknjičasto snov.

Zmago je takrat odnesel dr. Planta, dr. Dzierzon pa je obmolknil. Tako se je njegova trditev usidrala po vseh čebelarških knjigah. In vendar je imel dr. Dzierzon prav! Danes se nam čudno zdi, kako je mogel dr. Planta trditi, da morejo čebele izbljuvati neprebavljen cvetni prah. Ni torej vedel, ali ni hotel vedeti, da je bila ta možnost že dve leti pred njegovo trditvijo ovržena. Preiskoval je najbrž samo pokrovce s takega satja, ki je bilo že večkrat zaleženo. Ti pokrovci vsebujejo poleg čistega voska (Planta je ugotovil 57,69 %) še druge snovi, tako na primer na pol prebavljena in neprebavljena zrnca cvetnega prahu, pelodne luskinе, zdrobljene delce zapredkov in tudi odpadke ličink, ki jih te deloma razmažejo po celici, ko predejo kokon — vse to zato, ker čebele pri izdelovanju pokrovcev vzamejo večinoma ali celo izključno snovi s tistega sata, na katerem zalego pokrivajo. Teh snovi je tem več, čim starejši je sat.

Do popolnoma drugih izsledkov bi dr. Planta prišel, če bi preiskoval pokrovce z zalege pri roju, kjer je matica prvič zalegla novo izdelane sate.

Da bi to vprašanje dokončno rešili, so na čebelarški šoli na Dunaju pred kakimi 14 leti naredili tale poskus: V mescu maju so močni družini dodali na zadnje mesto prazen satnik. Čebele so ga v treh dneh zapolnile s trotovino in v nadaljnjih treh dneh je matica sat zalegla do zadnje celice. Čebele so zalego pokrile s pokrovci popolnoma rumene barve. Nato so odrezali kakih 20 pokrovcev in dali polovico teh v eter, drugo pa v bencin, da bi ločili vosek od ostalih primesi. Raztopina je bila zlatorumena in ni imela prav nobene usedline ali kakih ostankov. Zapredki iz pokrovcev, očiščeni voska, so bili docela beli in svetli kot svila; le na nekaterih je viselo nekaj neprebavljenih zrnec cvetnega prahu. Ta zrnca so pač slučajno padla na pokrovce z dlačic čebel, ki so se vrnile oprasene s cvetnim prahom

s paše domov. Ko so si te pokrovce ogledali pod povečevalnim steklom in jih primerjali z medenimi, so ugotovili, da je sestav pri prvih rahlejši.

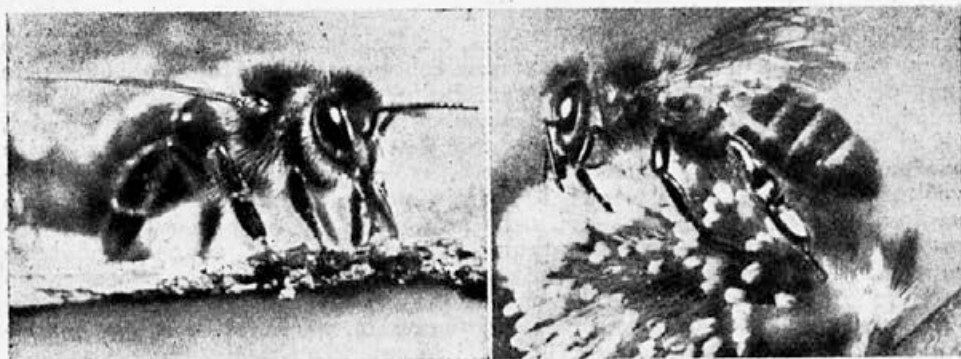
O tem, da bi čebele pokrovcem za zalego primešavale cvetni prah z namenom, da bi jih naredile prođušne, ne more biti govora. Dzierzon je pravilno trdil, da znajo čebele strukturo teh pokrovcev prilagoditi vsakokratnim potrebam. Snov vzamejo s sata, na katerem je zalega. Če je bil ta že večkrat zaležen, ne vsebuje zgolj voska, ampak tudi nekatere druge, že prej omenjene snovi. Če pa sat še ni bil zaležen, ni niti v zapredku niti v pokrovcu nad njim nič drugega kakor čist vosk.

Pri tem poskusu so hkrati dognali, da vzamejo čebele snov za pokrovce samo s tistega sata, na katerem je zalega, in ne s sosednega, kajti v panju je bil edino poskusni sat nezaležen.

Kako torej dosežejo čebele, da so pokrovci za zalego prođušni, pokrovci za med pa neprođušni, ko jih vendar izdelujejo iz iste snovi? Če držimo medeni pokrovec proti luči, vidimo skozi povečevalno lečo, pa tudi s prostim očesom, da ploščica ni homogena, ampak da je mozaično sestavljena iz silno majhnih voščenenih delcev. Pri medenih pokrovcih čebele zgornjo stran izgledajo, pri pokrovcih za zalego pa ostane hrapava. Da imata hrapava in gladka ploskev različna svojstva, je znano tudi iz vsakdanjega življenja. Hrapava betonska stena n. pr. se navzame vlage, če jo pa potem, ko smo jo naredili, izgledimo in obrusimo, ne propušča vode.

Po T. Weipplu

Čebela pri nabiranju zadelovine in obnožine

Sliki sta posneti po fotografijah D. Stephana Vandeputta iz Schweizerische Bienenzeitung. Prva kaže čebelo pri nabiranju zadelovine, druga pa pri stikanju za cvetnim prahom na vrbovi mačici. — Zadelovina sestoji iz smole in podobnih lepljivih snovi, ki jih čebele najdejo na listnih popkih ali na ranjenem lubju raznih dreves. Opazili so celo čebele, ko so strgale s čeljustmi cepilno smolo na staknjenih delih podloge in cepiča. Domov jo prinašajo prav tako kakor cvetni prah v koških, ki jih imajo na golenih zadnjih dveh nožic. Preden to smolo uporabijo, jo seveda še primerno razredčijo. Domneva, da je zadelovina nekak stranski proizvod, ki nastane pri predelovanju obnožine, ni potrjena. — Z obnožino pitajo čebele starejše ličinke. Če opazujemo čebelo pri nabiranju obnožine, vidimo, kako se preriva med prašniki in kako postaja njeno telesce čedalje bolj rumeno od cvetnega prahu. Naenkrat pa se dvigne v zrak, poletava kratek čas nad cvetom in pri tem silno hitro pregiblje nožice. Ko pade spet nazaj na cvet, je njeno dlakavo oblačilce domala popolnoma čisto, v koških pa se pojavijo prve grudice cvetnega prahu. V. R.

Pašna vrednost nekaterih medovitnih rastlin

Ga. dr. Ruth Beutler iz zoološkega inštituta monakovske univerze je preiskala več cvetlic na množini nektarja in sladkorni koncentraciji. Svoje rezultate je primerjala z ugotovitvami Kleberja in Parka ter jih v obliki preglednice objavila v listu »Deutscher Imkerführer«. Ker nudi ta preglednica važna oporišča za izboljšanje čebelje paše, jo prinašamo v izvlečku. Številke v prvi rubriki nam povedo, koliko gramov sladkorja je v 100 g raztopine, v drugi rubriki, koliko miligramov nektarja izloči en cvet v 24 urah, v zadnji pa, koliko miligramov ga izloči v istem času 10 cvetov.

Ime rastline	Povpr. sladkorna koncentracija	Povpr. množina nektarja	Absolutna vrednost sladkorja
Fritillaria imp. — cesarski tulipan	9.0	210.0	190.0
Asclepias corn. — svilnica	58.0	5.3	30.8
Asclepias corn. — svilnica	29.0	5.3	15.4
Asclepias corn. — svilnica	35.0	—	—
Echinops globifer. — bodičasti glavač	51.0	4.1	20.9
Trojanolum maius	46.0	3.7	17.0
Tilia orbicularis — lipa (okroglostna)	55.0	3.0	16.5
Thermopsis mont.	60.0	2.3	13.8
Tilia vulgaris — lipa (navadna)	49.0	2.7	13.2
Tilia platyphyllos — lipa (širokolistna)	47.0	2.3	10.8
Borrago officinalis — boreč	42.0	2.7	10.7
Borrago officinalis — boreč	53.0	2.5	13.2
Tilia cordata — lipovec	30.0	2.5	7.5
Tilia cordata — lipovec	42.0	1.9	8.0
Ruta graveolens — vinska rutica	55.0	1.6	8.8
Lamium album — bela mrtva kopriva	42.0	2.0	8.4
Prunus domestica — češnja	13.0	4.3	7.7
Prunus avium — češnja (divja)	35.0	2.0	7.0
Teucrium cham. — vrednik	61.0	1.2	7.3
Aesculus hippocastanum — divji kostanj	69.0	1.1	7.6
Malus pumila — jablana	21.0	3.2	6.9
Brassica napus — ogrščica	45.0	0.6	2.3
Malus beccata — lesnika	49.0	0.8	4.1
Sinapis arvensis — gorjušica	46.0	0.1	0.5
Epilobium angustifolium — ciperac	44.0	0.54	2.4
Eryngium gig. — stoglavež	34.0	0.8	2.6
Cynoglossum ap. — pasji jezik	36.0	0.8	2.9
Anchusa cap. — volovski jezik	57.0	0.4	2.5
Origanum vulg. — dobra misel	76.0	0.06	0.5
Dracocephalum mold. (zmajeglavec)	25.1	8.0	2.0
Dipsacus chinensis — ščetica	56.0	1.1	6.2
Helianthus annuus — sončnica	35.0	0.3	1.2
Veronica spicata — jetičnik	40.0	0.2	0.8
Lavandula spica — sivka	48.0	0.18	0.87
Salvia nemor. — kadulja (podlesna)	44.0	0.16	0.71
Raphanua raph. — redkev	55.0	0.3	1.6
Allium pulchellum — česen (divji)	48.0	0.18	0.9
Lythrum salicaria — krivenka	52.0	0.1	0.52
Hyssopus offic. — izop	66.0	0.09	0.49

Inocenc Revaj :

LOV ZA MEDOM

Μήτε μέλι μήτε μελίσσαο.

Kdor hoče lizati med, se ne sme bati pikov.

Sapfo, fragm. 113

Pod tepko se rojevajo zlahodne misli.

Stari dve družini in novi roj so hitro pregledani. Potem pa se začne najnapornejša čebelarstvo delo: premišljevanje. Prostorček pod tepko je za to kakor ustvarjen. Pred čebelnjakom šume čebele in tepka sočutno prikimava čebelarjevim mislim, ki so trpke kakor njen sad, pa vendar obetajo, da ne bodo nič manj zlahodne, ko se omede in pretolčejo, prevro in ustale.

Najbolj skrita želja vsakega čebelarja je, da bi njegovo opravilo postalo poklic. Pa ni in ne kaže, da bi kdaj bilo. Poklic je namreč tisto, kar človeka preživlja, vsaj za silo, če ne bolje. Posel, ki pa razen nevšečnosti in izdatkov ne donša ničesar, ni poklic, ampak stan. Naš narod je svoj čas vojaščino krstil za stan in tudi zakonski jarem je v vseh rubrikah označen s tem imenom. Kako lepo bi bilo, ako bi bilo čebelarstvo poklic. Toda kaj hočeš, za zdaj je samo stan. Stan pa je okrajšano iz stanje. O, da ne bi bilo!

Tepka se s takšnimi izvajanji popolnoma strinja in čebela, ki si je iz ljubega dolgega časa prišla ogledat čebelarjev nos, prav tako trdi, da ni nič kaj zadovoljna s tem žalostnim stanom.

Vse je lepo in prav, kar pišejo v knjigah in kar slišiš na vsakem čebelarskem predavanju. Med je v čebelarstvu samo nekakšen stranski pridelek, odpadek tako rekoč. Resnično napreden čebelar ne goji čebel zaradi medu, ampak zaradi splošne in vsestranske koristi, ki jo prinašajo te ljubke živalce našemu poljedelstvu in sadjarstvu ter državi in družbi sploh. Kolikokrat je čebelar že pridigal te lepe ideje ženi in vsakomur, kdor ga je hotel poslušati. Toda vse je bob ob steno, ne verjamejo mu. Za ženo ne bi nič rekel; pri njej je čebelar navajen, da misli po svojih zapleteni ženski logiki. Zapeče te pa, ko te celo davčni poverjenik na terenu potreplja po rami in te sploh ne pusti do besede. Kaj se boš opravičeval; saj vemo, da nisi zmožen česa pridelati. Nekaj čisto drugega je, če se čebelar pred davčno komisijo sam proglašja za reveža, kakor pa če si že naprej uradno zapečaten revček. Najhuje pri vsem tem pa je, da niti čebelar sam že zdavnaj več ne verjame vsega, kar bere ali sliši, čeprav se vedno trudi, da bi bil zaveden državljan.

Čebelarjevo srce ni nič manj željno medu, kakor njegove čebele. Med pomeni uresničenje daljnih sanj, ki so si pri vseh čebelarjih čudovito podobne. Včasih so bile naslikane na platnicah »Slovenskega čebelarja«, da bi jih vsi imeli vedno pred očmi: Čebelar sanjari pod lastno tepko poleg lastnega čebelnjaka, polnega kakor šišenski tramvaj. In ker se sin po navadi izpridi, ima poleg sebe vnuka, ki naj bi ga uvajal v čebelarstvo skrivnosti. To je ono zadnje, nedosegljivo čebelarjevo hrepenenje, ki navdaja njegovo srce. Za sedanjost si ne želi ničesar razen britvic in zobne ščetke ter morda še kozarčka v veseli družbi vsaj pred državnimi prazniki. Pa seveda medu, vsaj nekaj malega medu!

Med je alfa in omega zanj. Ako bi imel lonček medu za ženo, morda le ne bi več tako strupeno regljala. Pa za šefa nekaj, da ga ne bi več tako pogosto obkladal z idiotom. Polagoma bi se le povzpел na tisto mesto v družbi, ki mu glede na njegove sposobnosti po vsej pravici pripada, samo če bi imel nekaj malega medu!

Tepka in čebele so istega mnenja in tako se čebelar odloči za skrajno sredstvo: »Prevažal bom!« Idile je konec, kocka je padla! Čebelarjeva duša se je dvignila izpod tepke in krenila na težko pot.

Kam jo mahaš, čebelarjeva duša? Daleč je v deželo čebelarstva latinščine, tjakaj pod Velebit, kjer se medecina cedi po skalah in je treba samo postaviti žleb, da scurlja v panj. Daleč je vojvodinski bosiljak, po katerem brodiš do kolen in od časa do časa

ožmeš hlačnice v kanto, ko so se prepojile z nektarjem. Daleč je akacija in fruškogorska lipa, daleč sta žajbelj in rožmarin. Vse to je narava naklonila Hrvatom, Slovenci so vedno in povsod prikrajšani. V tem so si složne vse človeške in božje ustanove.

Čebelarjeva duša se je napotila k ženi. V vedno zaklenjenem predalu počiva njeno birmansko darilo, zlata zapestnica. Čebelarjeva duša drgeta in se zvija, se krči in poti, trka in prosi, obuja spomine in obeta, kajti tistih nekaj gramov zlata je ključ do vseh pravljicnih zakladov juga.

Čudovito je žensko srce! Dokler bom živ, mu bom pel hvalo. Naj bo žena še tako bogato obdarovana z vsemi zakladi pameti in izkušenj, je vendar njeno srce tako ustvarjeno, da se nazadnje rado omeči in vda tistemu, ki vztraja. To je najlepše pri njej in globoka skrivnost narave je, da moškim ni dano predvideti tistega dneva in ure.

Tako je čebelarjeva duša našla odgovor na »kako«, treba ga je najti še na »kam«. Poletje je na višku, dež se menjava z vročino. Kostanj je že davno porjavel, hoji se niti nagajati ne ljubi več. Kuj železo, dokler je vroče! Doma je itak neznosno. Pamži

se gulijo za ponavljalne izpite in žena se kuja. Do jutri se utegne skesati. In tako se čebelar s svojo dušo vred napoti v čebelarno.

Tjakaj hodijo čebelarji preživljat svoje krize. Spredaj čakata dva tovariša in tri tovarišice na naročeni gramofon, ki bo namesto njih odgovarjal »Nimamo«, kadar bo kdo povprašal po medu. Čebelarna, pa brez medu! Ali ni to paradoks? Zadaž pa je postaja prve pomoči, kjer hranijo v omarici rdečega križa zdravila za tiste čebelarje, ki jim postane slabo. Prevaževalci se spredaj sploh ne ustavljajo, ampak imajo pravico, da se zbirajo v zadnjih hramih, kajti niso zastoj višja oblika čebelarstva.

Komaj vstopiš, te zajame slavnostno in skrajno napeto razpoloženje. Nečebelar, ki hoče doživeti nekaj takšnega, se mora odpeljati v Monte Carlo in položiti na ruleto celo ženino doto. To je prostor velike igre, preizkušnje sreče.

Stari prevaževalci so si že izoblikovali svoje preizkušene igralne sisteme. Nekateri ne bodo nikoli izdali, kam pošiljajo svoje čebele. To so gadje. Ako gad pogori s pašo, si v najbližji blagajni vsaj za nekaj dni izposodi 40 do 50 jurčkov, da vsi lahko vidijo, kako je njegova denarnica polna. Sreča ne sme vedeti, da se da gadu priti do živca. Medtem pa si skrivaj liže rane. Ker so njegove čebele najbolj čisto pleme, gredo tudi suhe dober kup. Ker trhel les sedemkrat bolje zadržuje toploto kakor svež, tudi stari panji niso brez cene, vsaj dokler se novi dobe na upanje. Baje imajo gadje tudi pogodbo z neko lekarno, ki ji odprodajajo luknjice v satju, ker je nič dobre za oči. Drugim pa se zdi zanesljivejša metoda tarnanja. Prave umetnike najdeš med njimi.

Ce bi imel vsaj en meden sat, podaril bi ga takemu tarnaču, da bi revež vsaj enkrat v življenju videl, kakšen je med.

Naš čebelar pronica v skrivnosti igre, pred mojstri ga spreletava spoštovanje in zavist. Toda ko zaman vohlja, da bi izvedel kam letos peljejo gadje in se tudi najbolj stokajočim ne more obesiti za pete, se jasno zave svoje začetniške nemoči in se hočeš, nočeš prijavi za množični prevoz, organiziran nalašč za takšne, ki ne poznajo vsebine današnjih brzozavk, ampak samo tiste od večeraj in predvečerajšnjim.

Ceprav je medeni tajnik pridno natakal čaše upanja, se čebelarjevo srce vendarle zvija v krčih dvoma in obupa, ko se vrača domov. Štiristo kilometrov z vlakom, nato pa še dvajset s kamionom! In če avta ne bo? Lani se je 95 panjev zadušilo spotoma. Ako bi vsaka družina nabrala 20 kg, bi jih zanj ostalo 30. Toda ne, od roja se ne da toliko zahtevati. Recimo 25. Vožnja bi bila plačana in morda bi ostalo še za zobno ščetko in vsaj za en svinčnik za otroke. V Zagrebu se takšne stvari baje še dobe. Ampak včasih nabere celo več! Predlanskim so kar trikrat točili. In če letos ne bo nič?

Od samih težkih skrbi se je posušil in porumenel v teh nekaj urah do večera, ki so minule v pripravah. Žena je skuhala zvrhan lonec fižola in narezala vmes skoraj pol kile salame. Tudi vsak pamž je od dragocenega kosa dobil kolobarček, da bodo vedeli, kdaj oče odhaja. V mraku so pa skrbno zabite panje naložili na izposojeni voziček, navezali zraven še nahrbtnik s kocem in fižolom ter vrtno škropilnico in začela se je težka pot.

Čebelarški vlak je odprava v neznano. Ljudje, ki se vkrcavajo na izseljeniško ladjo, vedo, kam gredo in kaj je treba vzeti s seboj, čebelarji pa so kakor Izraelci pred odhodom iz Egipta v obljubljeno deželo. Tudi tale kol in onale deska lahko spotoma prav pride. Pa zimsko zalogo hrane je treba imeti vsaj zase, če je že ne bo za čebele. Nobeno živo bitje si ne more tako nazorno predstaviti strašnih posledic lakote kakor čebelar. V zadnjem hipu pa je vsak pograbil še, kar mu je najdražje; ta pernico, oni gugalni stol, tretji ženo. Marsikdo je vzel s seboj tudi vrv, da se obesi, če paša spodleti. Kajti strašna je pot v neznano, s črvom dvoma v srcu.

Strah pred negotovostjo spaja ljudi, šele uspehi in neuspehi jih razdvajajo. Zato so čebelarji složni, ko odhajajo. Šele nazaj grede se skregajo in včasih tudi stepo, če so prisiljeni, da se vračajo skupaj. Odhod na pašo pa je visoka pesem stare, pristne čebelarске solidarnosti, ki je zašla že v pregovor. Ko so na vratih vagonov nabita lesena jadra, ki prestrezajo veter, ko so napolnjene z vodo vse kante in škropilnice, potrebne za umetno namakanje panjev, se čebelarji stisnejo v gruči v kotu vagona in si bratovsko ponujajo najlepše kose svojih trdih in tekočih zimskih zalog. Ni ga med njimi, ki ne bi bil potreben dobre besede. Treba si je viliti poguma z jedrnato, klasično čebelarско latinščino, ki zveni lepše kakor Ciceronova. In upanje prav na rahlo požgečka okoli srca, potem pa vedno bolj narašča, leze v noge in v glavo ter prehaja na točila, ki se kar sama od sebe začno vrteti v kotu. In čebele, ki zvesto poslušajo v panjih, kar čepetajo od navdušenja ter od same nestrpnosti pomaljšajo rilčke skozi mrežo.

Ah, noči čebelarskega upanja, kako ste krāsne! Kaj so bile proti vam vse obljube deklet pred dvajsetimi leti! Ni je sladkosti, ki bi vam bila enaka. Visoko tja gori do zvezd se vzpne čebelarjeva vera in, ko pada nato kakor meteor skozi atmosfero dnevne vročine in neprijetnosti, ne prileti do tal, kjer bi se razbila, niti takrat ne, ko se začnajo rušiti sati in ni od nikoder naročenih avtomobilov. Ni boja brez mrtvih, ni uspeha brez žrtev.

Ko stoji čez dva dni kilometrska skladovnica zdesetkanih panjev sredi rdečkastih razpokanih tal, iz katerih sem in tja poganja osamljena, uvela bilka pravljicne medonosnice, je čebelar preutrujen, da bi še kaj čutil. Vseeno mu je, naj je to zmaga ali poraz. Samo da bi se mogel prespati, samo da bi bil čimprej doma! Morda so res še kje na svetu dobra pasišča, pa niso za nas navadne zemljane. Kdor je imel vse življenje smolo, naj se ne podaja izzivat usode.

Niti poslovil se ni od svojih treh panjev. Tudi na škropilnico je pozabil. Sedaj je že itak vseeno. Najmočnejši se ne bo več opomogel. Vse je končano. Zbogom ženina zapestnica, zbogom zobna ščetka in svinčnik! S povešeno glavo je hitel po kolovozu proti postaji in usmerjal korake tako, da se je ognil gruči sotrpinov, ki se jim je v prvi razkačenosti prav tako mudilo, da se čimprej vrnejo v Ljubljano in obesijo na kandelabre pred čebelarno organizatorje množičnega prevoza. Tudi v vlakcu je pazil,

da jih ni srečal. Kaj bi grozil, lahko bi ga kdo slišal; nobenega smisla nima več sedaj, ko je mrtev mož. Le kaj bo rekla žena?

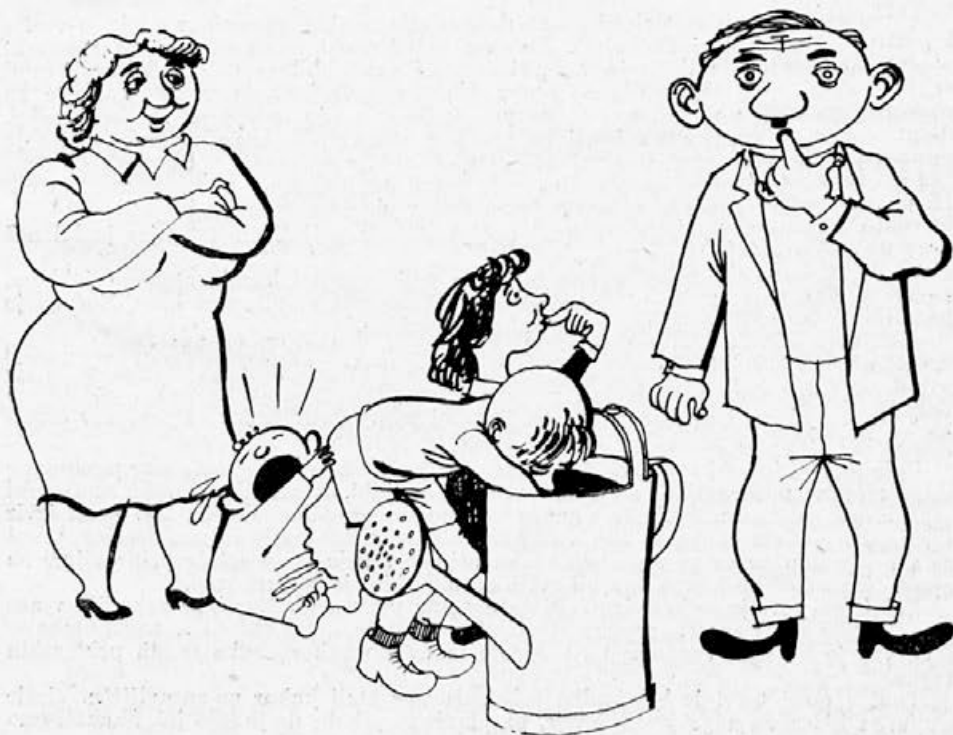
Toda žena ni rekla nič. Spravila ga je v posteljo, mu postregla s pravim čajem (Kje ga je, vraga, še staknila?) in predstavite si, celo pogladila ga je po čelu, preden je po prstih odšla iz sobe. V njenih očeh je videl solzo. Obrnil se je v zid in se trudil, da ne bi mislil na nič. Hudo je, če je človek jezen, pa ne ve, na koga naj se jezi.

Drugo jutro se je prebudil nov človek, ozdravljen vseh norih sanj. Nikoli več ne bo njegovo srce zadrževalo niti v upanju niti v bridkosti. Pa kadar se bo šef razjarjeno zgrabil za glavo in zatulil »Tepec!«, se bo skesano potrkal na prsa: »Res je tako.« Za takšne, kakršen je on, ni več rešitve; rode se in umirajo brez haska.

Tako so minuli trije tedni, četrtega pol. Kadar je slišal poročila, da so čebele včeraj nabrale 10 dkg, predvčerajšnjim pa celo 12,5 dkg, se je samo grenko nasmehnil. Morda je res, toda ne njegove. Predobro se je spominjal, v kakšnem stanju jih je pustil. Samo včasih je na poti v pisarno izpod klobuka skrivaj poškilil proti nebu, kakšno je vreme, pa je takoj odmahnil z roko, češ to se mene ne tiče. Niti za povratek čebel se ni več brigal.

Toda zgodil se je čudež. Čebele so nabrale zimsko zalogo in še nekaj malega čez. Ker je deževalo, se je odprava vrnila brez nesreč. Ko se je čebelar vračal iz pisarne h kosilu, so mu pamži pritekli nasproti. Čebele so bile že na sosedovem vrtu. Dobrodušen sotrpin jih je spotoma odložil pred njegovim pragom. V kuhinji pa je stala žena in se sklanjala nad vrtno škropilnico. Na dnu je bilo nekaj temnega, kar se je prilepilo na prst in se je v ustih občutilo sladko. Po vsej verjetnosti bo to med.

Toda čebelar ni ugibal na glas. Čeprav so se mu šibila kolena, se je potrudil, da bi ostal miren. Potežkal je škropilnico; za eno roko je bila kar dovolj težka. Okoli njega so stali v krogu žena in otroci, ponosni na škropilnico in na očeta. V čebelarju pa se je kakor blisk odvijal film vseh prestanih bolečin, vsega strašnega trpljenja in duševnih muk. Čutil je, kako se mu iz prsi nekaj vzdiguje v grlo in s težavo se je trudno nasmehnil.

Ko cvete ajda

Ko sem se nekoč poslavljaj od doma, mi je pokojni stric označil tegobe potovanj s temile besedami: »O, ti ne veš, kako je meni, kadar se odpravljam v Ljubljano. Od samih skrbi in težav me že tri dni prej strašno zavija in črviči...« Smejati sem se moral izpovedi starega moža, a glejte kadar pride čas, ko je treba prepeljati čebele na pašo, bi se skoraj tudi pri meni uresničile stričeve neprilike. Pa če že drugega ne, od samih skrbi in težav mi tedaj gotovo osivi nekaj las na plešasti glavi.

S prevozom v ajdo so velike nevšečnosti. Toda ker je bilo minulo leto eno izmed »suhih«, sem moral znova misliti na pašo ter nastopiti to težko in negotovo pot. Da bi bilo kaj uspeha, smo štirje čebelarji v prvih dneh avgusta poslali tovariša Lojzeta kot izvidnika na Dolenjsko. Tam je dva dni rojil in begal ter si ogledal vse z ajdo obsejane njive. Ko se je vrnil, smo se po njegovem nasvetu odločili, da prepeljemo čebele v prelepi Dobrnič, ne daleč od Žužemberka. Na dogovorjeni dan — bil je petek — sem doma vse potrebno ukrenil, da bi čebele zvečer lahko odpeljal do ceste, kjer naj bi jih vsi štirje naložili na avto in odpeljali na določeno pasišče. Vse sem dobro uredil, toda ko sem začel znašati panje na voz, se je nebo v hipu pooblačilo. Ulila se je ploha, da je bilo, kakor če bi se odprle zatvornice vseh nebeških studentov. Ves obupan sem spravil čebele nazaj v čebelnjak in čakal, da se vsaj malo ublaži silovito neurje.

Prišli so sosedje in, ko so videli moj obupani obraz, so me začeli tolažiti. »Da si se tega dela lotil v petek, ki je nesrečen dan, res ni bilo pametno. No, drugače pa je malo dežja ob začetku vsakega podjetja dobro znamenje. Še ob pokopu mrliča je prav, če dežuje, kajti potem gotovo najde duša pokojnika večni mir v zemlji.«

Kaj sem hotel več? Napovedi so bile ugodne in prepričljive. Zato sem se znova lotil dela in končno kljub dežju ob dogovorjeni uri srečno spravil žival do ceste in na avtomobil.

Vsi štirje čebelarji smo zlezli na visoko grmado panjev, se zavili v odeje in vozilo je odbrnelo proti zeleni Dolenjski. Ko smo brzeli skozi Ponikve, nam je naenkrat križala pot košatorepa lisica in v žarki svetlobi avtomobilove luči nadaljevala svoj roparski pohod. Ob tej priliki so ata z Močil zagodrnjali, da to nič dobrega ne pomeni in že segli po »žegnano vodo« v žep, da si z njo preženejo vse hude misli. Hiteli smo dalje, neutrudno hiteli in pri tem razmišljali, kako idealno vozilo je avtomobil za prevoz čebel. Res, železnica je solidna, a se preveč formalno drži ravnine. Konji so počasni in se ustavljajo pri vsaki gostilni. Avto pa ne pozna zaprek. Zapelje tudi čez travnike in njive, če treba celo v občestni jarek in kanal.

Hiteli smo dalje in dalje ter sredi noči končno zapeljali na vrt, kjer je bil naš cilj in središče izbranega pasišča.

Prvi zelo neprijazni pozdrav nam je na tuji zemlji izkazala stoletna jablana, ki je s svojimi dolgimi vejami naglo posnela s kupa panjev ubogega kranjička, da je zaropotal na tla in pokazal vso svojo žalostno vsebino.

Pred starim, vegastim čebelnjakom, ki bi nam gotovo vedel kaj povedati celo o obiskih Turkov, smo kot sejmarji naglo razložili svoje blago, avtomobil pa se je takoj nato vrnil domov in izginil v temno noč. Dasiravno je še vedno po malem deževalo, smo sklenili, da bomo ob slabi leščerbi takoj zložili polovico panjev v čebelnjak, drugo polovico pa zasilno namestili kar na prostem.

Delo je šlo hitro od rok, toda kmalu so nam začele brenčati okoli glave posamezne čebele ter nas pozdravljati s svojimi vročimi poljubi. S svetilko v roki sem začel pregledovati, od kod uhajajo te sitne in neugnane napadalke. Kmalu sem našel izvir nesreče. Pri nekem panju je bila zadaj pod okencem odstopila lesena deščica, skozi nastalo odprtino pa so se v gostem curku usipale čebele in se sršče pripravljale na napad. Naglo kot blisk sem ugasnil svetilko, toda bilo je že prepozno.

Kakor na povelje se je dvignila silna armada pobesnelih živali, se zakadila v nas in nas začela obdelavati s svojim strupenim orožjem... Po obleki... pod obleko... vsepovsod je na mah zgomazelo, brenčalo in cvililo kakor godba samih peklenskih vragov.

Tudi v gosti travi je bilo polno čebel, da smo stali kakor na mravljišču. Zlezle so nam za hlače, za nogavice, v čevlje, pa pikale in pikale, da je bilo joj. Skakali smo

meter visoko, otepali z rokami in nogami, kleli in pobožno vzdihovali ter sredi noči plesali po samotnem vrtu pravcati čarovniški ples.

Končno smo spoznali, da je ves naš odpor zaman, zato smo se nejunaško umaknili z bojišča ter se zatekli pod ostrežje starega kozolca. Tam smo šele bili varni pred srditimi napadalkami. Pobili smo vse čebele, ki so se naš še držale in odstranili trupla mrtvic.

Posebno hudo so bile čebele zdelale ubogega Franceta, ki je prevoz le spremljal in sploh ni bil čebelar. Kot tak še ni bil odporen za njihove pike, pa je vidno otekal. Tudi Janez jo je pošteno skupil. Stal je na sredi pod kozolcem in iz Adamovega oblačila pulil zalomljena bodalca, zraven pa godrnjal in brundal: »Nak, hvaležnosti pa ne poznajo te naše čebele! Hotel sem jim dobro, jih pripeljal semkaj, da bi se vsaj enkrat do sitega najedle, na, pa te takole zmikastijo.«

»Ja, ja,« so poprijeli za besedo ata Močilski. »Več jurčkov me bo veljal ta špas, pa še ugonobile bi me bile kmalu te preklicane muhe. Čebele res nimajo pameti, ampak malo bolj dostojne bi vendarle lahko bile vsaj proti svojemu gospodarju.«

Ko smo si nekoliko ohladili boleče rane in vročo kri, smo sklenili, da se k čebelam ne vrnemo več, temveč da si poiščemo primeren prostor, kjer bomo prespali ostali del noči. Lojze, ki je zelo iznajdljiv, je tudi tokrat izvohal v skednju velik kup slame. Vsi skupaj smo se napotili prenočevat na mehko, prirodno ležišče. Dobrodušni Lojze se je vgnezdil visoko gori na kupu, ostali trije pa smo polegli ob vznožju slamnate grmade. Čeprav smo bili premočeni do kože, nas vendar ni zeblo, kajti stotere injekcije, ki so nam jih dale čebele, so nas prijetno ogrevale. Po zgledu naših lovcev smo si začeli tudi mi pripovedovati razne zgodbe, seveda ne lovskih rac, temveč zgodbe iz čebelarskega življenja. Klepetali in brbrali smo najmanj uro dolgo. Končno pa smo utihnili drug za drugim. Le še dež je žuborel po strehi in lajež psov je žalostno odmeval iz daljave.

Polbogoma sem zadremal tudi jaz. V polspanju sem še slišal neko šumenje okrog sebe, a kmalu je tudi to zamrlo v moji zavesti. V sladki omami sem nato sanjal in poslušal od daleč neke čudno cvileče glasove: »Ci, ci, ci - fii, fii - i, i, i...« O sladke sanje! Mesec maj! Slišim matice, ki neutrudno prepevajo in se pripravljajo, da z rojem polete iz panja na cvetočo jablano k soncu in njegovim žarkom nasproti... Tedaj pa — obupen vzklík na grmadi, skok in že se Lojze privali v dolino. Hipoma smo vsi na nogah. »Kaj je? Kaj se je zgodilo?« prestrašeni silimo vanj.

Toda odgovora ni bilo treba. V žarki svetlobi vžigalice, ki jo je bil v naglici prižgal Lojze, smo zagledali procesijo podgan vseh mer in velikosti, ki so nemirno begale po podu in iskale skrivališče pred svetlobo. Hitro sem prižgal svetilko. Nekaj časa smo stali kakor ukopani na mestu, se preplašeno spogledovali in se naskrivaj otipavali, če imamo še celo obleko in kožo. A kmalu smo se opomogli. Smejali smo se od srca, ko sem pravil tovarišem svoje sanje, kako so »matice« pele in kako čuden roj je potem priletel v moje naročje.

In Lojze, ki se je bil počasi tudi otreseel strahu, nam je opisal svoje srečanje s podganami z dramatičnimi besedami: »Od pikov in utrujenosti sem kmalu sladko in trdno zaspal. Naenkrat pa je vse oživilo okrog mene. Na obrazu sem začutil, kot bi me kdo gladil z mehko krtačico in od časa do časa do časa ošvrknil s tanko šibico. Zamahnil sem z roko in udaril — fej, gnusoba! — prav po podgani. Zavpil sem, skočil pokoncu in prebudil tudi vas...«

»Za vraga!« se je grohotal Janez. »To je že drugi napad. Nocoj nas imajo pa res coprnice v svoji oblasti.«

Ker nismo mogli več zaspati in ker nismo imeli sedaj drugega dela, smo se spravili na jed in pijačo. V ranih jutranjih urah smo složno prežvekovali in hvalili svoje skrbne ženice, ki so nas založile z raznimi kuhinjskimi dobrotami.

Telesno okrepečani smo se nato vrnili k čebelam, da spravimo še preostale panje v skladanico in pod streho. Panji so bili mokri od dežja in že zelo težki, tako da so močilski ata šaljivo pripomnili: »Mej duš, kdo bi si bil mislil, da bodo panji že v nekaj urah toliko pridobili na teži. To pasišče je pa res idealno!«

Srečno smo zložili panje v vrste, poiskali v vasi primerne deske in tramiče ter napravili iz njih nad skladanico preprosto streho. Po končanem delu nam je gospodinja postregla z okusnim zajtrkom in vsi smo bili zopet dobre volje. Le Francelj se je z nekam skremženim obrazom ogledoval, pa otipaval odebelele roke in noge. Ko je v ogledalu zagledal tudi svoj zabuhli obraz, je prasnul v smeh in grohot:

»Za vraga, pa naj še kdo reče, da čebelarjenje ni donosno. Povejte, kje na svetu je jed in pijača, ki bi me v nekaj urah tako lepo odebela, kakor so to storile čebele.«

Vsi smo mu navdušeno pritrdili, le domača hčerka Marinka se je zahihitala in zažvrgolela s tenkim glasom: »O, čebelarji ste vsi strašno prismojeni. Tako so vas čebele opikale in oklale, pa še vedno tiščite okrog njih in jih razvajate kot otročnice.«

In že je zbežala iz sobe po opravkih. Ta poklon iz nežnih ust smo z nevoljo sprejeli in Lojze je ves jezen zabrundal za njo: »Baba neumna, kaj ti veš, kaj so čebele! Ko bi bila ti v naši koži, bi prav tako delala. Kar je komu »ušafano«, to mora nositi v srcu prav do črnega groba.«

In končno — kakor nekoč Martin Krpan na Dunaju — smo se tudi mi lepo poslovili od ljudi in čebel ter jo proti poldnevu mahnilo po beli cesti proti domu. Med potjo smo se ustavljali pri vsaki njivi, pa opazovali cvetočo ajdo in čebele, ki so se veselo zibale po njej. Lojze je sem ter tja tudi utrgal beli cvet, ga ogledoval, porinil pod nos in na jezik ter strokovnjaško ugotovil: »Bo! Čašice so polne medečine.«

Belo morje je vse navdajalo z navdušenjem, le meni je bilo nekam tesno pri srcu, tako da sem kar sredi ceste pomodroval: »Ej, prijatelji, slutnjo imam, da se letos paša ne bo obnesla. Ni prave sape, ni primerne vlage in toplote. Boste videli, Dobrnič bo ostal zvest samemu sebi in ne bo prinesel »dobrega nič« ne nam ne čebelarju.«

Vsi so me ošinili s hudimi pogledi. V nejevolji in tišini smo potem dalj časa nadaljevali težko in utrudljivo pot. Utrujeni in izmučeni smo na večer prispeli na postajo, sedli na vlak ter se sredi noči srečno vrnili vsak na svoj dom.

Tekli so dnevi in tedni in spet smo vsi štirje stali na samotnem vrtu, pa nakladali na avto svoje panje.

Dobr — nič je uresničil svoj priimek, zakaj panji so bili za čuda lahki, čebele lačne, mi pa spet mokri od težav in dežja. V sveti jezi smo se tedaj vsi štirje obrnili proti oveneli ajdi in v zboru zapeli:

*Oj, ajda, sram te bodi!
Naš up je šel po vodi,
le jadrajmo za njim!*

Hinko Klanjšek:

Doživljaji izseljenega čebelarja

Grenkih spominov človek ne obuja rad. Zato tudi ne bom popisoval občutkov, ki sem jih imel decembra 1941, ko sem moral zapustiti svojo domačijo in čebelnjak s 35 AŽ-panji, pa nastopiti žalostno pot izseljenca. Nemci so se namreč takrat odločili, da izselijo vse Zasavje. Takoj, ko sem zvedel, da sem tudi jaz določen za izselitev, sem sklenil vzeti s seboj vsaj nekaj praznih AŽ-panjev. Morda mi pridejo še kdaj prav, sem si mislil. V 4 panje sem spravil poleg najnujnejših stvari tudi čebelarjeve potrebščine in vse skupaj pridružil k dovoljeni prtljagi. Iz taborišča v Rajhenburgu, ki bo ostalo vsakomur, kdor je bil tam, v žalostnem spominu, so nas odpeljali preko Štajerske v Celovec, odtod pa dalje čez Tirole v zapadno Nemčijo, kakor smo mogli razbrati po napisih na postajah. Šele drugo noč smo zaključili svoje dolgo potovanje. Ko smo izstopili iz železniškega voza, smo se zelo začudili, da tamkaj ni bilo snega. Nekaj ur pred našim prihodom je moralo pač deževati, saj so bile strehe hiš in ceste vse mokre. S postaje so nas odvedli v visoko hišo, ki je bila nekako taborišče. Drugi dan smo zvedeli, da smo na desni strani zgoranjega toka reke Rene ob bivši francosko-nemški meji. Tam smo se udali v svojo usodo in potrpežljivo čakali, kdaj nas bodo izpustili, kdaj nam bodo dali to, kar so nam obetali pred selitvijo. Vsakdo naj bi dobil tu vse tisto, kar je pustil doma, toda vse lepše in boljše. »Zastonj pač niso popisavali našega premoženja v Rajhenburgu,« smo se tolažili in nehote otipavali svetince s številkami, ki so nam jih obesili okoli vratu. Po nekaj tednih smo vendar spoznali, čeprav nam Nemci tega niso povedali, da smo prišli semkaj na prisilno delo.

Prtljaga in z njo moji panji pa niso prešli za nami. Čisto v drugo smer so se zapeljali. Šele čez kaka dva mesca smo prešli svoje stvari.

Življenje v taborišču je bilo zelo enolično, pokrajina pusta, brez gozdov in hribov. Vsak dan smo hodili v okolico na prisilno delo in se zvečer utrjeni vračali v svoje bedno bivališče. Čedalje bolj se mi je tožilo po domačih krajih in ljubljenih čebelah.

Z novim letom se ni dosti spremenilo. Vse, kar je bilo sposobnega, je moralo oditi na delo, večinoma na kmete po bližnji in daljni okolici. Moški, ki so bili prej samostojni gospodarji, so tu služili za navadne hlapce. Delali so na polju od zore do mraka v najhujši vročini, sami s svojimi mislimi, če pa v družbi, pa sploh niso razumeli tujega jezika. Bilo je med sodelavci največ francoskih vojnih ujetnikov, pozneje tudi nekaj Poljakov in Ukrajincev. Francoske ujetnike smo kmalu spoznali po njihovih značilnih čepicah z dvema konicama zadaj in spredaj. Ti so delali Nemcem velike preglavice. Začeli so uhajati. Ni bilo dneva, da bi kateri ne pobežil. Nam je bila uganka, kako jim je bilo mogoče priti čez deroči veletok Rene, kajti mostovi so bili tako zastraženi, da bi niti miška ne mogla neopažena čez. Še celo visok francoski general je pobežnil iz ujetništva. Takrat je bilo treba skoraj na vsakih 100 m kazati papirje. In vendar je srečno prišel čez. Kmalu nato se je oglasil po radiu, pa obljubil Nemcem, da se bo v kratkem vrnil, toda ne več kot vojni ujetnik, temveč na čelu zmagovitih čet. To zadnje mi je naskrivaj povedal moj sodelavec, ki je bil doma iz okupiranega ozemlja Francije.

Prvo leto mojega bivanja v renski pokrajini ni prineslo upanja, da bi si bil mogel omisliti vsaj eno čebeljo družino. Na delo sem hodil v 6 km oddaljeno mesto. Večkrat sem se peljal z vlakom, včasih tudi s kolesom, najraje pa sem jo mahnil peš, ker sem tako najlaže opazoval naravo. Videl sem takoj, da tukaj čebelarstvo ni posebno razvito.

Tu pa tam sem iztaknil kak čebelnjak, a še tega težko, ker je stal navadno na dvorišču in s ceste ni bil viden. Nekateri panji so bili podobni našim žnideršičem, samo da so bili ožji. Drugi so bili domači badenski s toplo stavbo. Spominjali so me nekoliko na naše kranjčce, čeprav so bili precej višji od njih.

Nepregledno ravnino vzdolž reke Rene so na desni daleč na strani oklepali črni gozdovi visokega Schwarzwalda, na drugi strani pa so bili v daljavi komaj vidni obrisi Vogeov. Pokrajina je bila že pod vplivom toplega morskega toka. Vsepovsod so se širila krasna polja, na katerih so v velikih množinah sadili tobak. Dobro sta uspevala žito in krompir, fižola pa so sadili le toliko, da je bilo vredno imena. Ajde niso poznali, pač pa so sejali ogromno oljne repice. Na repici so imele čebele spomladi glavno in sploh prvo pašo, kajti razen regrada in malenkosti sadnega drevja ni bilo drugih medonosnic. Po beri na repici se je paša začela na travnikih, a je bila kratkotrajna, ker je cvetje kmalu padlo pod kosilnimi stroji. Nekaj malega so dobile čebele za tem na akaciji in lipi. Zadnja in dokaj izdatna paša je bila na otavi, a je čebelarji navadno niso izkoristili, ker so družine v tem času odpeljali na gozdno pašo v Schwarzwald. Bera na otavi je trajala ves mesec avgust. Ker je bilo v otavi polno raznovrstnih detelj, so si čebele z lahkoto nabrale zimsko zalogo in često je tudi za čebelarja nekaj ostalo. Letine so bile srednjedobre, bile bi pa lahko boljše, če bi preko ravnine, ki je bila preprežena s kanali stoječe vode, kjer so bila legla žab in komarjev, ne vlekli stalno veter. Ta je ob hudi vročini prijetno hladil, a se je včasih stopnjeval do take sile, da je moral kolesar iti poleg kolesa peš, ako je hotel priti naprej. Veter je bila velika ovira za čebele. Snega ni padlo dosti, če pa se je prime-rilo, da je pobelil tla, je kaj kmalu spet skopnel.

Tisto leto sem skupno z družino prebil v taborišču. Polagoma se je oglašala lakota. Proti koncu leta so začeli pri jedi že šteti krompir. Mnogo se je govorilo, da nas bodo spustili in da si bomo lahko poiskali svoja stanovanja. Komisije so hodile po taboriščih, okrožni vodja pa nam je ob večerih govoril, da smo sprejeti v okrilje Reicha, nas opozarjal, da moramo pridno delati itd. Takrat sem prejel od nekega štajerskega rojaka, ki je živel v Westfaliji, pismo. V njem se mi je pristrčno zahvalil za matici, ki sem mu jih bil še pred izselitvijo poslal. Obenem mi je sporočil, da mi je denar za pošiljko že nakazal in podrobno popisal, kako so se mu obnesle družine z izmenjanimi maticami. Postavil je družini s kranjskima maticama poleg nemških družin in zgodilo se je, da so naše kranjčice prekosile kar za 7 kg na panj nemške čebele. Tudi na črni detelji so dobro odrezale, dočim so nemke popolnoma odpovedale. V zahvalo mi je poslal 3 steklenice medu ter me prosil za naslov kakega slovenskega čebelarja v domovini, da bi od njega dobil še nekaj kranjskih matic. Pismo je končal z vzklikom, naj žive slovenski čebelarji! Pri teh besedah se mi je nehote vsililo vprašanje, ali bom še kdaj tako srečen, da se bom lahko imenoval slovenski čebelar. Takrat še ni kazalo nič na to. Bil sem daleč na tujem, skoraj 1000 km proč od domačega kraja. Vsako potovanje v domovino je bilo policijsko prepovedano, toda

misli ta prepoved ni zadrževala. Vedno znova so romale tja nazaj v kumske hribe, kjer sem polnih deset let pasel ljubljene čebele. To so bile misli, ki so mi pozneje dale pogum, da sem brez dovoljenja pobegnil z družino že nekaj mesecev prej nego je bila vojna pri kraju. Nekega dne so vse tiste, ki smo imeli svetle lase, poslali v bližnje mesto, kjer so nam vzeli kri iz levega uhlja. Nato so nam izročili izkaznice, na katerih je stalo črno na belem, da se smemo izseliti iz taborišča in si poiskati v njegovi neposredni bližini lastno stanovanje. Obenem so nam zabičali, da se brez dovoljenja višjega policijskega šefa ne smemo nikamor ganiti. Ta šef pa je imel svoje bivališče v Stuttgardu kar celih 180 km daleč od nas.

Zupan občine, v katero je spadalo taborišče, nam je na našo prošnjo pomagal, da smo dobili edino stanovanje, ki je bilo v vasi. Bilo je sicer skromno, toda veseli smo bili, da smo si pridobili vsaj nekoliko prostosti. Tu sem sklenil, da si za vsako ceno nabavim vsaj eno čebeljo družino. Preden pa povem, kako sem začel čebelariti v bivši Siegfridovi črti, ki je tekla tik pred vasjo, bom na kratko opisal še vas, v kateri sem se nastanil.

Že ime vasi je bilo nekam čudno. Če bi ga predstavili v slovenščino, bi ji moral reči »zamašek«. Kako se je to ime ujemalo z občinskim grbom, v katerem so imeli naslikano podkev, mi še danes ni jasno. Naselje je štelo nič manj kakor 350 hišnih števil. Pri nas bi bilo to celo mesto, toda tam je imelo povsem kmečki značaj. Razen večje mizarske delavnice in stare tvornice za kis ni bilo nikakega obsežnejšega podjetja. Naselje je bilo strnjeno. Hišo je od druge hiše ločilo le majhno dvorišče s hlevom in raznimi pritliklami v ozadju. Skoraj povsod je bila tudi stavba za sušenje tobaka. Hiše so bile zidane starinsko na »štumberke«. Kakšna napredna vas to ni bila. Saj ni imela niti kanalizacije. Gospodinje so zlivale pomije kar v žleb poleg hiše. Nesnaga se je iztekala v cestni jarek, preostanke pa je spral vsakokratni dež. Še slabše je bilo z vodo. Vsak gospodar je imel na dvorišču v zemljo zabito črpalko, največkrat kar poleg gnojišča. Na našem dvorišču je bilo v bližini črpalke razen domačega še dvojice sosednih gnojišč, 40 m v stran pa pokopališče. Nič ni čudnega, da so ljudje bolehal na raznih boleznih.

Poglavje zase so bili komarji. Četudi so bila okna zaščitena z mrežami, ni bilo mogoče spati. Jaz sem se komarjev ubranil tako, da sem si nataknil na glavo čebelar-sko kapo. Drugi so si ovijali ponoči glave s cunjami, a je vse skupaj kaj malo pomagalo.

Kakšna 2 km dalje je na koncu druge vasi imel hišo in čebelnjak s približno tridesetimi panji čebelar, ki mu je šla moja usoda k srcu. Razen s kmetijstvom se je bavil še s kuho voska in z vlivanjem satnic različnih mer. Ta čebelar mi je obljubil čebeljo družino. Ko sem ga neke nedelje obiskal, je bil silno zaposlen. Z menoj pa je bil prijazen in me je zagotovil, da bo prinešeni vosek zamenjal za satnice, ali vžil nove po moji želji, da bodo uporabne v AŽ-panjih. Glede čebel pa je rekel, da niso še dovolj mpčne in da naj jih pridem iskat pozneje. Še dvakrat me je odpravil z istim izgovorom. Mislil sem že, da me vleče, a mi je slednjič sredi maja le odstopil družino. Bila ni dosti večja od družine v kranjiču. Panj je imel premakljive sate. Denarja za čebele čebelar ni hotel vzeti, le za panj me je prosil, da bi mu ga ob priliki vrnil.

Ker na domačem dvorišču ni bilo dovolj prostora, sem prosil kolarja, ki je bil le dober streljaj oddaljen od mojega stanovanja, če bi smel postaviti svoj panj na njegovo dvorišče k njegovemu panju, ki ga je ravnokar prejel od istega čebelarja kakor jaz. Tudi kolar je bil začetnik.

Ker ni imel kolar ničesar proti temu, sem postavil na določeni prostor najprej dobljeni panj, ko so se čebele uletele, pa sem ga izmenjal z AŽ-panjem. Nekaj satov z zalogo sem vdela v večje okvire, jih potisnil v plodišče, nato pa čebele z matico vred ometel na sipalnik, odkoder so same zlezle v novo bivališče. Seveda je bilo vse skupaj dokaj revno, a polagoma se je družina ob dobri paši, ki je ravno tedaj nastopila, le razvila. Ostala je vse leto samo v plodišču. Avgusta je na otavi nabrala toliko medu, da ga je bilo dovolj za zimsko zalogo.

Naslednje leto pa se je začela smola. Za prestavljanje je bilo treba satnic. Te je vžil že omenjeni čebelar. Toda ženi, ki je šla ponje, se je pripetila nesreča. Satnice so padle s kolesa na trdo cesto in se razbile. Prinesla je domov le večje in manjše kose. S temi kosi sem zapolnil nekaj satnikov, ki sem jih nameraval uporabiti pri prestavljanju. Panj sem pregledal tedensko komaj enkrat. Bil sem tedaj stalno na delu; niti ob nedeljah nisem bil prost.

Na binkoštni petek sem sklenil panj prestaviti. Ko ga odprem, pa se mi zdi čudno prazen. Premišljuje, kaj naj to pomeni. Tisti trenutek pride tudi kolar pogledat, kako bom to napravil. Bilo je po uri, ki je bila po zapadnem času premaknjena nazaj, že pozno, sonce je stalo še visoko na nebu. Naenkrat pogleda kolar kvišku in zakriči: »Roj!« Res, na majhnem drevesu je visel srednje velik roj. Toda jaz še nisem prišel do sápe in besede, ko mi je kolar že razložil, da so njegove čebele rojile. To da dobro ve, saj mu je čebelar iz sosedne vasi, ki je bil pred dnevi pri njem, povedal, da je njegov panj pripravljen na roj. Ker sem mu hotel dokazati, da je rojil moj panj, sem odprl tudi njegovega in mu pokazal, kako je poln čebel, dočim je moj prazen. A ni se mu dalo prav nič dopovedati. »Alo, brž,« je vpil svojemu sinu, »prinesi tobaka, kadilnik in kapo, da ogrebemo roj!« Spričo njegove zgovornosti nisem mogel reči drugega kakor to, da bo že videl, čigav je roj, ko bodo njegove čebele zares rojile. Zaprl sem svoj panj in se užaljen odstranil. Ko sem čez tri dni prišel pogledat, kako je s čebelami, sem videl, da so tudi njegove rojile. Kjer je imel še pred kratkim en sam panj, so stali sedaj kar trije. Gotovo si je bil po vsem tem kolar na jasnem, da si je moj roj neupravičeno prisvojil, toda da ga bi bilo treba vrniti, se ni spomnil, jaz pa tudi nisem terjal zanj. Le kolarski vajenec mi je kasneje na cesti omenil, da so se o tem nekaj doma pogovarjali.

Zaradi tega dogodka me je minilo veselje do čebel in sklenil sem, da ne bom več čebelaril, dokler se iz tujine ne vrnem domov. Po rojenju sem naredil v medišču majhen roj, v plodišču pa podrl vse matičnike razen enega. Ko sta se obe matici sprašili, sem čebele skoraj popolnoma zanemaril. Najbrž bi jih bil tudi drugače, kajti postale so tako srdite, da niso pustile več človeka blizu. No, kolarju pa sem se izognil, kadar bi ga moral srečati.

Poleti 1944. leta so vsi čebelarji odpeljali družine v Schwarzwald na gozdno pašo. Vrnili pa so se s suhimi panji. Moji dve družini sta ostali na mestu in sta na račun odpeljanih na otavi nabrali več kot zadostno množino cvetličnega medu. Drugi so kupovali sladkor za zimsko zalogo, jaz pa sem sklenil iztočiti nekaj satov.

Napadi iz zraka so bili čedalje pogostejši. Pariz je bil zavzet in od Nancyja smo že slišali grmenje topov. Radio je vsak dan poročal, da zavezniki napredujejo in da prodirajo naravnost proti nam.

Neke nedelje v začetku oktobra sem odšel k svojim družinam, da jim vzamem nekaj mederih satov. Toda nisem pričakoval, da bom naletel na tako srdite čebele. Ne kapa, ne rokavice, ne tobak, ne kranjska tako upoštevana bukova goba, jih ni mogla ustavovati. Čebele so branile sat za satom s tako vnemo, da sem obupal. Ko sem izvlekel prvi sat iz panja, se je zakadilo vame, lahko trdim, najmanj polovico čebel. S satom sem stekel preko vrta in se zatekel v sušilnico za tobak, za menoj pa se je potegnil cel roj čebel kakor rep za zvezdo repatico. V temnem prostoru sušilnice sem sat ometel in nekoliko počakal, da so se čebele porazgubile, premotene po prihajajoči svetlobi, skozi ozke reže v stenah na prosto. Pikov je bilo toliko, da jih sploh več nisem čutil. Čebele, ki so zaradi pika zgubile žela, so prav tako srdito napadale kot one z želom, a ker niso mogle več pičiti, so grizle s čeljustmi. Dokaj truda me je stalo, preden sem očistil nekaj satov. Dobro je bilo le to, da me ni nihče opazoval.

Sate sem pozneje nesel gostilničarju pri »Zlati kroni« in ga prosil, da mi jih iztoči. Le on je imel tako točilo v tistem kraju, da so šli sati racionalne mere vanj. V veliki gostilniški sobi z značilnim lesenim stropom je bilo več pivcev, ki so radovedno zrlj vame in v sate. Gostilničar me je peljal po stopnicah v čebelnjak, pravzaprav v manjšo sobo v skrajnem delu hiše. Tu so bile odprtine in v njih panji tako rekoč kar v steni hiše. Tu je imel tudi točilnico. Med sva hitro iztočila, toda kozarec, ki sem ga bil prinesel s seboj, je bil premajhen; medu je bilo več. V prvem hipu nisem vedel, kaj naj naredim s preostankom, ko pa sem se odločil iti domov še po en kozarec, me je gostilničar zadržal, češ da se to ne splača. Če sem ga prav razumel, je sklenil, »tisto malenkost«, kot se je izrazil, obdržati za obrabo točila. Hočeš, nočeš, moral sem ugrizniti v to kislo jabolko.

Iztočene sate sem poskusil vrniti v panj, a so me čebele napodile. Od tistega časa nisem več videl svojih družinic. Kakih 10 m stran od panja so postavili Nemci težek top, ki je bruhal ogenj s tako silo, da so kar postelje poskakovale v sobah. Ko so padle z druge strani prve granate, je prišlo povelje za izpraznitev vasi. Izkoristil sem to priliko in jo z družino popihal proti domu. Deloma peš, deloma z avti in vlaki smo po velikih ovinkih in težavah končno vendarle dosegli Slovenijo.

Plemenilne postaje v letu 1949

Stara hiba čebelarjev je, da nimajo pravega smisla za statistiko in poročila. To pomanjkljivost je opaziti tudi med vzrejevalci. Ravno vzrejevalci pa ne bi smeli biti v takih stvareh malomarni. Saj je uspeh pri vzreji, zlasti pa pri selekciji odvisen predvsem od natančnih zapiskov, bodisi od zapiskov o ponašanju družin, bodisi od zapiskov o lastnostih čebel, o donosu, pokolenju itd. Na žalost je treba ugotoviti, da se naši vzrejevalci tega še premalo zavedajo. Vzrejne knjižice in izkaznice je na primer uvedla samo plemenilna postaja Pokljuka, dočim se druge niti zmenile niso za to. Mariborčani so knjižice in izkaznice pač zaprosili, a ko smo zahtevali, da naj pošljejo osebne podatke vzrejevalcev, ki naj bi jih prejeli, ni bilo nobenega odgovora.

Antipatija vzrejevalcev do statistike se kaže tudi v letnih poročilih. Ta bi morala biti po pravilniku dostavljena glavnemu odseku najkasneje do srede oktobra. Toda svoje dolžnosti so se spomnili le redki vodje plemenilnih postaj in še ti ne vsi pravočasno. Nekateri so jih oddali šele na dan letnega sestanka.

Res je, da tudi pri glavnem odseku ni bilo vse v redu. Premalo je bilo zanimanja za podrobno delo na terenu, premalo pobude, premalo povezave. Često vodje plemenilnih postaj niso dobili pravočasno odgovora na kak svoj dopis, često so šele po večkratnem urgiranju prejeli zahtevane potrebščine. Krivda je bila v tem, da je slonelo delo odseka le nekoliko preveč na ramenih ene same osebe. Zato je nujno potrebno, da se odsek reorganizira in izpopolni z novimi, čim bolj agilnimi člani.

Pri nabavi potrebščin za vzrejo nismo naleteli letos na take težave in ovire, kakor preteklo leto. Sladkor je bil še pred pričetkom sezone na mestu. Kljub vsem naporom pa nismo mogli doseči, da bi bil sladkor v prahu čim drobneje zmlet. Tudi barve in alkohola za raztopitev šelaka nismo mogli preskrbeti. Zato so ostale po večini letošnje matice neoznačene.

Z vremenom pa je bilo letos še slabše kakor lani. V maju je skoraj neprestano deževalo. Po Gorenjskem je bilo dokaj hladno, na splošno pa povsod precej vetrovno. Nestanovitno vreme smo imeli tudi v juniju in v prvi polovici julija. Mislim, da nič ne pretiravam, ako si upam trditi, da se je pravo poletje začelo šele po 15. juliju. Avgust je bil skoraj do poslednjih dni suh in brez padavin. Vse to je naravnost porazno vplivalo ne samo na medenje rastlin, temveč tudi na praho matic. Doživeli smo, lahko rečemo, eno izmed najslabših čebelarskih letin. Nič ni čudnega, da se je malodušnost pojavila tudi med vzrejevalci in da se z uspehi nismo mogli dvigniti. Na postajah je nastal zastoj, dasi so bili trotarji pravočasno na plemeniščih. Da bi v zadnjem hipu še rešili, kar se je sploh rešiti dalo, smo 26. junija poklicali v Ljubljano vse vodje plemenilnih postaj na posvetovanje. Udeležba je bila polnoštevilna. Pokazalo se je, da vlada na deželi precejšnje zanimanje za vzrejo, toda vreme je trdovratno ključovalo še cele tri tedne, tako da vodje niso bili kos obljubam, ki so jih bili dali tedaj v Ljubljani. Razen tega sestanka je bilo nekaj sestankov tudi pri družinah in v širšem obsegu pri podružnicah. Nekateri so bili povezani s strokovnimi predavanji, tako v Št. Petru pri Gorici, v Senovem pri Rajhenburgu, v Višnji gori, v Dobropolju in v Kobiljem pri Murški Soboti.

V prvi polovici avgusta sva z upravnikom zadruge tov. Jelničarjem obiskala nekaj plemenilnih postaj, da bi ugotovila njih stanje. Imela sva namen stopiti v stik s prav vsemi vzrejevalci na terenu. Nadzor naj bi bil izvršen po določenem načrtu, ki smo ga bili razposlali vsem podružničnim odsekom. Toda na Štajersko in v Primorje sploh nisva prišla, ker je že po nekaj voznjah popolnoma odpovedal zadrudni osebni avto. Zaradi tega so se upravičeno jezili vzrejevalci, ki so naju zaman čakali ob napovedanem dnevu in po nepotrebem zapravili dragoceni čas. Opravičevanje lahko odpade, kajti proti nepričakovani višji sili, ki je preprečila izvedbo načrta, ni bilo mogoče ničesar ukreniti. V kakšnih mejah se je kljub vremenskim in nekaterim drugim zaprekam vršilo v pretekli sezoni delo na naših plemenilnih postajah, kaže razpredelnica na naslednji strani.

Prvo, kar zbode v oči, če pogledamo razpredelnico, so prazna mesta v rubrikah nekaterih plemenilnih postaj. Rubrike so ostale neizpopolnjene, ker postaje niso obratovala. Takih postaj je bilo pet. Ako prištejemo tem še eno ukinjeno, vidimo, da jih je ostalo neizkoriščenih 27 %. Ukinjena je bila postaja na Gorjancih, in sicer na

željo novomeških vzrejevalcev samih, ker jim je baje postaja v Topolu pri Krškem bolj na roko, kot bi jim bila domača. Ker se od Logačanov ni prijavilo dovolj čebelarjev za vzrejo, smo misel na ustanovitev postaje v bližini Hotedrščice opustili. Lanska statistika to postojno navaja, letos pa je iz pregleda izpadla.

Zap. št.	Plemenilne postaje	Družina, ki jo oskrbuje	Število plemenilnikov	Št. vilo vzrejevalcev	Vzrejenih matic	Sprašenih matic	Uspeh sprasitve v %	
1	Ukanca	Jesenice	40	7	220	154	70.—	
2	Pokljuka	Jesenice	60	4	64	45	70.—	
3	Jezersko	Kranj	72	2	22	8	36.—	
4	Kopišče	Kamnik	100	—	—	—	—	
5	Rovtarica na Jelovici .	Železniki	18	1	51	39	77.—	
6	Razorska dolina	Vrhnika	72	6	145	103	73.1	
7	Krakovo na Poljanah .	Kostanjevica	96	7	140	109	77.9	
8	Ugor	Ribnica	72	—	—	—	—	
9	Sredgora	Črnomelj	48	—	—	—	—	
10	Pustov mlin	Litija	100	5	68	56	80.—	
11	Robanov kot	Gornji grad	72	—	—	—	—	
12	Arh na Pohorju	Maribor	120	8	130	95	73.—	
13	Lamprecht na Kumenu .	Št. Lovrenc na Poh.	112	1	246	205	83.3	
14	Hrenca	Št. Peter pri Marib.	320	3	712	624	87.6	
15	Kobilje	Dol. Lendava	72	10	156	128	82.1	
16	Lokve (Mala Lazna) . .	Št. Peter pri Gorici	72	3	44	27	60.—	
17	Tublje	Sežana	72	2	177	146	82.5	
18	Vrabče	Št. Vid pri Vipavi	72	3	24	10	41.7	
19	Škocijan	Postojna	72	5	44	25	56.8	
20	Gorica pri Velenju . . .	Državna postaja	30	—	—	—	—	
			Leta 1949:	162	67	2253	1777	79 %
			Leta 1948:	1512	75	2011	1549	77 %
			Leta 1947:	804	101	1640	1078	66 %

Dasi je bilo aktivnih letos mnogo manj postaj kot v preteklem letu, pa končni uspeh ne zaostaja za lanskim. Padlo je samo število vzrejevalcev, vendar ne v taki meri kot predlanskim. Vse tako kaže, da se bo to število počasi ustalilo.

Kapaciteto plemenilnih postaj smo zvišali za 140 plemenilnikov. Ker je sedaj na terenu vsega skupaj 1692 plemenilnikov in ker so možne v eni sezoni tri vzrejne serije, bi lahko poslali skupno na plemenišče vsaj 5000 matic. V resnici smo jih poslali 2243, to se pravi, da niti polovične kapacitete nismo izrabili. Od lani pa smo se vendarle poboljšali za 232 matic. Ker je število vzrejevalcev čedalje manjše in število vzrejenih matic čedalje večje, se viša tudi povpreček, ki odpade na posameznega vzrejevalca. In ravno iz tega povprečka je njih prizadevnost najlepše razvidna. Letos odpade na posameznika 34 matic, med tem ko jih je lani 27, a predlanskim samo 16. V dveh letih se je torej ta povpreček dvignil za celih 100 %. Prav tako raste od leta do leta procent sprasitve. Najvišji procent izkazuje Hrenca, najnižjega Vrabče. V Lamprehtu in Kobiljem so s svojimi procenti dosegli povpreček švicarskih postaj.

Od sprasjenih matic smo skoraj vse porabili v domačih čebelnjakih. V inozemstvo smo jih poslali samo 222. O teh smo prejeli pohvalna pisma in seveda tudi nova naročila. Ker je zanimanje za naše matice v inozemstvu čedalje večje, smo sklenili

s podjetjem Slovenija-export pogodbo, s katero smo se obvezali, da mu bomo v naslednji sezoni odstopili 2000 matic. Upamo, da s to pogodbo nismo segli previsoko. Ljubljancani so obljubili, da jih bodo dali okrog 600, ostalih 1400 pa menda ne bo preveč težko dobiti pri drugih čebelarjih.

Naša glavna naloga bo torej prihodnje leto, da poleg onih matic, ki jih rabimo za selekcijo, vzgojimo še te matice, ki jih nameravamo poslati v inozemstvo. Računati moramo na 4000—5000 matic, s čimer bi kapaciteto plemenilnih postaj v polni meri izkoristili. Računati pa moramo seveda tudi z boljšim vremenom, kot smo ga imeli letos.

Letošnja zima je bila vsaj do sedaj ugodna. Verjetno bodo družine kljub pomanjkljivim zimskim zalogam dobro prestale kritične zimske mesece. Po dosedanjih poročilih je poraba hrane razmeroma majhna. Tudi otrebile so se čebele že večkrat. Vse to vzbuja upanje na dobro letino in na okrepitev naših vzrejalovskih vrst. Zato s še večjo vztrajnostjo in samozavestjo v novo vzrejno sezono!

MALI KRUHEK

Napadena matica. Iz nekega panja se je izpred žrela zagnala čebela v mlado matico, ki se je vrnila s poskusnega poleta ter se usedla na desko nekako na sredo med svojim in sosednim panjem. Matico je jezno objela z nožicami in z želom iskala občutljivo mesto na njenem telesu, da bi jo ugonobila. K sreči sem bil zraven. Odpodil sem čebelo in tako rešil matico, ki je nato takoj našla vhod v svoj panj. Pa se čudimo tolikim izgubam matic ob času prahel!

G. M.

Dobra matica. Kdor ima več družin, kmalu opazi, da so nekatere stalno boljše od drugih. Jasno je, da močna, življenja polna družina lahko vzredi vse drugačno matico kot šibka, revna družinica, ki samo živetari. Zato pameten čebelar ne bo pustil, da bi si takšni slabiči sami izpodrejali plemenske živali, marveč bo posegel vmes in jim jih dodal iz močne, vsestransko dobre družine. To ni nič težkega pri modernih panjih; težje je pri kranjičih ali v slamnatih koših. Močna družina, ki se pripravlja na roj, vzredi novih matic za cel čebelnjak. Samo znati jih je treba odvzemati in dodajati drugim družinam. Tudi matice iz panjev, ki prelegajo, so po večini

prvovrstne, saj prelegajo navadno le dobre, močne družine. Slabe so matice, ki jih vzredijo brezmatične družine v zasilnih matičnikih. Matičnike namreč potegnejo nad čebeljami celicami, v katerih so lahko že nekaj dni stare ličinke. Takšna matica je komaj nekaj večja od čebele, spolno ni pravilno razvita in navadno že naslednje leto odpove. Če je družina brezmatična, je v neugodnem, nenormalnem stanju in sploh matic ne izpodreja tako sigurno kakor normalna družina. Zato ne rinite takim družinam mlade zalege iz drugih, četudi dobrih družin. Uspeh bo komaj v desetem primeru kaj prida.

O kakovosti matice odloča tudi trot, bodisi trot, s katerim se je sama sprašila, bodisi trot, s katerim se je sprašila njena mati. Koliko se ljudje brigajo, da pride krava k dobremu biku, kobila k prvovrstnemu žrebcu itd. Pri čebelah pa kaj radi pozabljamo, kakšno vlogo imajo troti v panjih. Vse mogoče trote trpimo, trote, kakršne nam pač narava sama dá. Ker se zležejo v starih, zmanjšanih trotovskih celicah, so manjši in slabše razviti od normalnih. Dogodi se celo, da se pojavijo v čebelnjaku trotki iz čebeljnih celic, ki so pravi pritlikavčki. A

kako more slabo razvit trot dati matici dovolj semena za toliko stotisoč jajčec?

Kaj sledi iz tega? Če ne pošljamo matic na plemenišče, moramo vsaj skrbeti, da ne bomo imeli v čebelnjaku slabih trotov, marveč vedno le trote iz nove trotovine. Pa ne le sami, tudi vsi sosedni čebelarji morajo paziti na to. Zato jim vneto dopovedujmo, kako važni so dobri troti v vsakem čebelnjaku. Če bomo vsi ravnali po tem nasvetu, potem bomo imeli prvovrstne matice in uspeh gotovo tudi pri »strdi« ne bo izostal.

Janko Leskovšek

Pravica trotov. Če sem prav videl, imajo troti neke vrste mednarodne pravice. Neko popoldne sem trotom v medišču odprl žrelo. Veseli prvega izleta so zadovoljni zabrenčali okrog brade, se dvignili v zrak, se nekoliko spreleteli, potem jo pa skupno mahnili v plodišče gornjega, namesto svojega panja. Vstop jim je bil dovoljen brez ugovora, dasi je bil panj glede matice v redu. Pri tem se nehote sprašuješ, zakaj je narava kljub velikemu številu trotov proti njim tako dobrohotna in prizanesljiva, medtem ko je proti maticam, ki se jih poleže v primerjavi s troti silno malo, trdosrčna, brezobzirna in neizprosna.

G. M.

Nabiranje cvetnega prahu v jesenskem času. V pozni jeseni sem se sprehajal po vrtu in bral knjigo. Bilo je sončno popoldne. Zadnje cvetke so odmirale. Opazil sem čebelo, ki jih je obletavala. Takoj mi je padlo v oči, da ni pri tem prav nič izbirala, temveč obiskovala vse cvete ne glede na vrsto rastline. Čebela seda potemtakem samo poleti na istovrstne cvete, dočim jeseni ne, ker ni v tem poznem času opraševanje več tako pomembno. Branje medečine je tedaj pač samo paberkovanje. Ali ni to zanimivo?

G. M.

V morski vodi raztopljen sladkor. Leta 1946. sem bil uslužben pri PRERAD-u v Kopru, kjer nam je ob neki priliki, ko smo raztovarjali živež z ladje, padla vreča sladkorja v morje. Pokvarjeni sladkor sem odkupil in ga jeseni istega leta polovico pokrmil svojim čebelam. Jeseni leta 1947. sem znova dodal vsaki družini nekaj kilogramov tega sladkorja. Ena izmed njih je bila zelo šibka in v čebelnjaku popolnoma ločena od

ostalnih. Kljub hudem mrazu je tudi ta prezimila v redu in spomladi hitro napredovala. Končno sem jeseni leta 1948. razdelil še zadnji sladkor med čebele. Dobili ga nista samo dve družini.

Čebele, ki so prezimovale na pokvarjenem, v morski vodi razmočenem sladkorju, so odlično prestale zimo. Tudi mrtvic je bilo malo. Nasprotno pa sem opazil, da se panja, ki nista prejela sladkorja, nista mogla kosati z ostalimi družinami. Umrljivost je bila pri njih mnogo večja. Ta razlika me je naravnost presenetila in po dolgem oklevanju sem se odločil, da slučaj popišem v Slovenskem čebelarju. Vprašanje je seveda, ali je sladkor sam vplival tako blagodejno na prezimovanje čebel, ali so k temu pripomogle druge snovi, ki jih je precej v morski vodi. Poskus nameravam ponoviti in si v ta namen preskrbeti nekaj litrov morske vode. V njej bom raztopil sladkor in tako napravljeno raztopino pokladal čebelam. O uspehu bom poročal.

L. Ličen

Pripomba uredništva. Čebelarje svavimo pred dodajanjem soli sladkorni raztopini. V Liebefeldu so ugotovili, da že manjši odstotek soli v klaji lahko kvarno vpliva na čebelji organizem. Kaj več o teh preiskavah švicarske strokovnjakinje Maurizio kdaj pozneje!

Tudi star čebelar strelja kozle. Lansko jesen sem bil primoran precej skrbeti svoje čebelarstvo. S tem sem dobil nekaj mladih matic, ki sem jih dodal panjem s starimi maticami. Navado imam, da pri jesenski izmenjavi pustim vsako družino 24 ur brez matice. Po tem času ji dodam novo v matičnici. Matica ostane zaprta 48 ur in šele, ko vidim, kakšen je sprejem, jo odprem. Panj pustim do zazimljenja popolnoma v miru in redko se primeri, da bi družina tako zamenjane matice ne sprejela.

Tudi lansko leto sem vse tako napravil, a pri tem sem pri enem panju pozabil odpreti matičnico. Ker pozneje družin nisem več pregledoval — bil sem trdno prepričan, da so v redu — je matica ostala zaprta. Dokler je bilo toplo vreme, so jo čebele obsedale in hranile, a ko je nastopil mraz, so jo pustile poginiti. Ob prvem pomladnem izletu dne 6. februarja sem že na bradi opazil, da je panj brez matice. Bežen pogled v plodišče in žalostno šumenje čebel, me je potrdilo v moji domnevi. Ko sem čez nekaj dni pregledal panje, so bili vsi

v redu, razen tega seveda, ki je imel mrtvo matico v matičnici. Družino sem prestavil v medišče sosednega panja in jo združil z družino v plodišču. Tako sem zopet za eno skušnjo bogatejši, čeprav za ceno lepe družine. In če bom še naprej streljal take kozle, bom moral živeti in čebelariti vsaj sto let, da se bom mogel prištevati k naprednim čebelarjem.

Virmašan

Še o čebeljih pikih in uživanju medu. V letošnji 1.—2. številki Slov. čebelarja je Lojze Podnаноški objavil članek, v katerem našteva čebelarje svojega okoliša, ki so dočakali visoko starost. Tudi vipavski čebelarji, kolikor sem jih poznal, so vsi umrli v poznih letih. Rehar Štefan je umrl star 82 let, Žigon Polde je bil ob smrti star 88 let, Žgavec Jernej je živel 86 let, Mesesnel Franc 83 let, Pregelj Janez pa 91 let. Dekleva Franc je še živ in je star 87 let.

Tudi predsednik in tajnik Čebelarске zadruga za Slovensko Primorje sta še mladeniško čila, čeprav sta že oba v visoki starosti.

Presojajoč vse to, se človeku vsiljuje misel, da morda uživanje medu, čebelji piki, čebelarška opravila in s tem v zvezi gibanje v prosti naravi, prijeten vonj medu, voska, obnožine, vsakovrstnega cvetja in veselje, ki ga imamo s čebelami, vplivajo na čebelarje tako, da se počasi starajo. J. K.

Pošiljanje čebel na ropanje. Na čebelarških predavanjih in tečajih so me često čebelarji spraševali, ali je res mogoče poslati čebele na ropanje. Za odgovor sem jim navadno povedal tale svoj doživljaj:

Na Polšniku smo leta 1912. čebelarili štirje čebelarji, dva mlajša in dva starejša. Razlikovali se nismo samo po letih, ampak tudi po načinu čebelarjenja. Mlajša sta čebelarila v AZ-panjih, starejša pa v kranjičih. Moj čebelnjak je stal pri šoli med kletnimi okni, dočim so jih imeli oni trije zapovrstjo postavljene na južni strani svojih hiš.

Jeseni po ajdovi paši omenjenega leta pride k meni bližnji sosed čebelar, ki je bil po poklicu kovač, in mi pravi: »Lojze, pojdi pogledat čebele, če se morda tudi pri tebi ne ropajo kakor pri meni. Veš, ta hudič nama je gotovo poslal čebele na rop.« Pri tem je mislil na soseda za svojo hišo. Šel sem s kovačem k čebelam in ugotovil, da se res ropajo.

Zato sem jih priprl, nato pa rekel kovaču: »Videti hočem in se sam prepričati, kako sosed pošilja čebele na rop.«

Odšel sem k tretjemu čebelarju, ki je bil gostilničar. Zalotil sem ga v čebelnjaku z majhno steklenico v roki, pred čebelnjakom pa so čebele močno šumele in se v množini, kot da bi rojile, usipale iz panjev. Ko sem odprl vrata čebelnjaka, mi je udaril v nos vonj po žganju, a ko me je brezvestni čebelar zagledal, je malo manjkalo, da se ni sesedel in da mu ni padla steklenica iz roke.

»Oče, kaj pa vendar delate?« sem vprašal. Takoj mi je padlo v glavo, da mora biti žganje v zvezi s pošiljanjem čebel na rop. Gostilničar se je izgovarjal, da so mu družine zbolele za grižo in da jih zdravi. Seveda sem mu oporekal in mu zagrozil, da ga bom naznanil, če bo še kdaj storil kaj takega.

To pošiljanje čebel na rop pa se je dotičnemu čebelarju strašno maščevalo. V nekaj letih je izgubil vse družine, kajti alkohol zdela še človeka, pa ne bi tako nežnih živalic, kot so čebele.

A. Lilija

Cvetni prah in rakasta obolenja. V New Yorku izhajajoča Herald Tribune piše: Cvetni prah, nabran po čebelah, zaustavlja prodiranje rakastega tkiva, ako ga po malem dodajamo s hrano pozizkusnim mišim. To je dognal in objavil M. Wiliam Robinson za oddelka za poljedelstvo ZDA v časopisu narodnega inštituta za rakasta obolenja. Zelo velika količina je bila škodljiva. Vse miši so poginile za rakom. Tvori so se prikazali v 31. tednu starosti. Pri miših, ki so dobile nekoliko manjšo količino cvetnega prahu, so se pojavili tvori v 32. tednu, a tri miši niso obolele. Pri miših, ki so dobile malo cvetnega prahu, je rak nastopil šele v 41. tednu in sedem miši ni obolelo. »Te skušnje,« pravi dr. Robinson, »dajo misliti. Morda bi pa le bilo mogoče iz cvetnega prahu dobiti sredstvo proti raku.«

Med narodom je razširjeno mnenje, da so čebelarji manj podvrženi rakastim obolenjem kakor drugi ljudje. To bi bilo treba preiskati, a zelo previdno, ker so tudi taki čebelarji, ki medu sploh ne jedo in niti ne čebelarijo sami. Upajmo, da bodo natančneje preiskave dognale, da predstavlja čebelji strup, cvetni prah, med, matična hrana ali zmes teh snovi pomoč proti obolenju za rakom.

P. H.

NAŠA ORGANIZACIJA

GOZDNE OPAZOVALNICE

Iz leta v leto ugotavljamo, da so pojavi medenja v naših smrekovih in jelovih gozdovih za obstoj slovenskega čebelarstva izredno važni. Ker imamo v Sloveniji razmeroma slabe pašne razmere, moramo stremeti, da temeljiteje spoznamo medenje iglavcev. Le tako bomo lahko izkoristili to medenje, ki nastopa v raznih letnih časih, v raznih nadmorskih višinah in v raznih gozdnih sestojih precej različno. Glede na to je Čebelarška zadruga sklenila, da bo v sodelovanju s Kmetijskim znanstvenim zavodom organizirala po vsej Sloveniji v predelih medenja iglavcev **gozdne opazovalnice**. S tem upa, da bo podprla stremeljenja posrednih čebelarjev, skupin čebelarjev, čebelarških družin in podružnic. Poročila gozdnih opazovalnic nam bodo dala gradivo za proučevanje ogojev medenja, obenem pa bodo čebelarjem v orientacijo pri prevažanju. V ta namen bodo izdelane hišice (čebelnjački), v katerih bo AZ-panj na 10-okvirov na tehtnici v času od 1. maja do 31. oktobra. Gozdne opazovalnice bomo ustanavljali pri posamič stojčih kmetijah, šolah, železniških čuvajnicah, gozdarskih in logarskih hišah, planinskih kočah itd. v predelih, kamor vodijo dobre ceste, to je: kamor čebelarji običajno prevažajo svoje čebele na gozdno pašo. Stremeti bo treba, da bodo opazovalni panji postavljeni tam, kjer že obstoje meteorološke dežomerske postaje, paziti pa na to, da bosta v istem drevesnem sestoju po možnosti najmanj dve gozdni opazovalnici, in sicer ena v nižji, druga v višji nadmorski legi.

Čebelarji, čebelarške družine, podružnice, državna posestva, kmetijske delovne zadruge! Pogovorite se med seboj, kje bi bile opazovalnice za vaše namene potrebne, javite nam točne naslove, kam naj opazovalnice postavimo, sporočite svoje predloge glede oskrbovanja ali nadzorovanja opazovalnic in glede nabave v ta namen potrebnih čebeljih družin. Navedene podatke pošljite čimprej, da bo čebelarška zadruga mogla pravočasno dati v izdelavo potrebno število čebelnjačkov.

Ing. Rihar Jože

POPIS AKACIJEVIH PASIŠČ

Da bomo mogli v svrhu doseganja večje proizvodnje akacijeva pasišča v Sloveniji pravilno razdeljevati, odredimo popis akacijevih pasišč.

Ukreniti je treba vse, da odkrijemo in popišemo doslej še vobče neizkoriščena in da hkrati registriramo vsa ostala pasišča, ki so ponekod le delno zasadena.

Okraj si bo ustvaril natančen pregled nad akacijevimi pasišči na svojem področju na tale način:

1. Z razglasom v »Kmečkem glasu« in »Slovenskem čebelarju« bodo pozvani vsi čebelarji, ki prevažajo ali ki v bodoče želijo prevažati v akacijevu pašo na področju Slovenije, da prijavijo čebelarni, Ljubljana, Tyrševa 21, te podatke: Ime in priimek, kraj in okraj stalnega bivanja, istočasno pa okraj, KLO, vas in točno označbo stojišča z navedbo lastnika zemljišča, kamor prevažata ali želi prevažati čebelje družine. Prav tako je navesti število čebeljih družin, ki jih je v letu 1950. postavil v akacijevu pašo, odnosno število družin, ki jih želi prepeljati v akacijo v letu 1951.

Zaradi evidence morajo prijave poslati tudi čebelarji, ki prevažajo svoje čebele na akacijeva pasišča v lastnem okraju.

2. Čebelarna dostavi okraju seznam stojišč, sestavljen po prijavih dosedanjih prevaževalcev, ki želijo prevažati tudi v letu 1951, ter prijave tistih, ki se na novo prijavijo. Za vsak okraj je treba določiti posebno tročlansko komisijo, ki jo sestavljajo pooblaščenec zastopnik Ministrstva za kmetijstvo, zastopnik okraja in zastopnik čebelarjev.

Zaradi lažje izvedbe naloge si okraj predhodno preskrbi od pristojnih gozdnih uprav podatke o razprostranjenosti akacijevih nasadov (površina, po možnosti

število in starost dreves, odstotek akacije v mešanih gozdovih). Akacijeva drevesa, rastoča po mejah, vinogradih itd. je treba sešteti ali oceniti.

3. Ko bodo prijave in podatki zbrani, pristopi komisija k določitvi stojišč. V seznamu, ki ga mora izdelati, mora biti navedeno, koliko čebeljih družin lahko sprejmejo dosedanja in na novo določena stojišča. Paziti je treba, da so stojišča v krajih ob železnici in ob uporabljivih cestah.

Do 1. marca 1951 prejmejo stari in po možnosti novo prijavljeni prevaževalci nakazila za akacijeva pasišča.

Prevaževalci, ki do določenega roka ne bodo poslali točnih prijav po gornjih navodilih, v letu 1951, ne bodo mogli postavljati čebele na akacijeva pasišča v Sloveniji.

Vse za petletko!

Uprava za napredek kmetijstva:

Ing. Mastnak Tine

V NOVO LETO!

Slovenski čebelar je visel na nitki. Malo je manjkalo, da ni izdihnil. Ob začetku leta mu je bilo dodeljenega samo 1000 kg papirja, a kmalu nato mu je bilo od te količine črtanih še 25 %.

6000 naročnikov in 750 kg papirja! Kako naj spravimo to v sklad, kako naj vsaj delno zadovoljimo čitatelje, ki so pretežno že plačali letno naročnino? Bili smo v poštenu zagati. Ugibali smo in ugibali, kaj nam je storiti, a ni hotelo nič pametnega šiniti v glavo. Končno smo se odločili. Znižali smo naklado in izdali prvo dvojno številko. Med tem smo pritiskali na kljucke. Nismo naleteli na gluha ušesa in po prvih obiskih smo bili skoraj prepričani, da se nam bo posrečilo do konca leta izdati 6 dvojnih številok. Toda vse je ostalo pri obljubah. Njih izpolnitev se je zavlačevala od mesca do mesca. Leto se je preokrenilo in čas je postal priganjač. Če nismo hoteli zapraviti še one količine papirja, ki nam je bila dodeljena po redni poti, smo morali pohiteti. Tako rekoč v eni sapi smo izdali še dve dvojni številki in zaključili letnik.

Pred nami leži sedaj ta letnik. Reven je po obsegu, revnejši kot kdajkoli. Manjka predvsem »Posvetovalnica«, ki je vzbodbujala čebelarje k debati in ustvarjala najintimnejšo vez med njimi. Tudi nekatera druga zaglavja so morala izpasti. »Naša organizacija« se je preselila na ovitek, kjer pa ji je bil prostor preskopo odmerjen, da bi mogla doseči svoj namen. Bornih 96 strani je natrpanih po večini s strokovno vsebino. O vrednosti vsebine ne gre nam beseda. Prepuščamo jo kompetentnejšemu forumu, forumu naših čitateljev.

Stojimo na pragu novega leta. Slovenski čebelar stopa vanj z objestnejšim korakom. S papirjem je založen in začel bo izhajati zopet kot mesečnik. Prva številka se bo verjetno zakasnila, nadaljne pa bodo prejemale naročniki redno ob mescu. Preračunanih je 32 strani na številko. Po obliki in obleki se ne bodo mnogo izpremenile. To pa zaradi tega, da jim bodo lahko naročniki ob vezavi priključili še letošnji okrnjeni letnik. Teh pičlih 96 strani res ne kaže vezati v samostojno knjigo.

Uredništvo sta prevzela tovariša Stane Mihelič in Vlado Rojec. Skušala bosta voditi list v splošno zadovoljstvo, toda to bo mogoče le ob sodelovanju čim širšega kroga sotrudnikov. Ti so zadnji čas kar nekam popustili. To ni seveda nič čudnega. Če že napišeš članek, želiš, da bi čimprej izšel, sicer lahko zgubi na aktualnosti. Ob položaju v preteklem letu pa ni bilo upanja, da bi bil objavljen v doglednem času. Zato so drug za drugim odložili peresa. In posledice? Uredniška mapa je prazna, prazna kot morda že zlepa ne.

Namesto da bi uredništvo razvilo svoj program za prihodnje leto, pa začenja z jeremijado! Zalostna je ta ugotovitev, ne daje ugodne perspektive. Kljub temu gledata urednika s pogumom v bodočnost. Znašata se na nekatera stalne sotrudnike in na vzpodbudo, ki jo bo gotovo izvala dejstvo, da so Slovenskemu čebelarju spet dane široke možnosti njegovega razvoja in dviga.

